

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HÖGSKOLAN FÖR SCEN OCH MUSIK

MELLAN DIG OCH MIG

- DELTAGARDRIVNA PROCESSER OCH VERK TILLSAMMANS MED UNGDOMAR

Examensarbete av Monique Wernhamn
inom konstnärligt masterprogram i Contemporary Performative Arts
Vårterminen 2014

*Degree Project, 60 higher education credits
Master of Fine Arts in Contemporary Performative Arts
Academy of Music and Drama, University of Gothenburg
Spring Semester 2014*

Author: Monique Wernhamn

*Title: MELLAN DIG OCH MIG - Deltagardrivna processer och verk tillsammans
med ungdomar*

*Title in English: BETWEEN YOU AND ME - participatory driven processes and artworks
together with youths*

Supervisor: Cecilia Parsberg, Second supervisor: Elin Wikström

Examiner: Pia Muchin

Abstract

How can I make art that face people in their everyday lives, which is integrated into their lives, becoming a part of the discussions both in the mundane and in the room of society?

Can I do this by working with performative interpretations that are participatory driven?

I have explored how artists and participants can create spaces that are both open and confidence-building, and how they at the same time enable us to question established norms. How to engage in dialogues concerning social, political and existential issues like; What is freedom for me - What is freedom to you? What is it that is important? Which topics are never upraised for discussion?

The project is about putting thoughts, experiences and bodies (my own, the participants and the viewer's) in relation to each other and to the location and context they are in. It's about creating a broader perspective where everyone's voice is important and can take place. It's about how we in a collective process can collaborate and create artistically through performative expressions in an artwork in which they are participants/actors and I'm the artistic director. I have also examined whether participatory driven projects is a good condition for creating interpretations that have a critical potential and not just becoming a "feel-good-experience" for the involved, an instrument to solve social problems or becoming a tool for learning. In the work I'll try if performative interpretations that are participatory driven are the way to drill into the real world - into the body of humans and the system that we operate under, and how to do so without compromise the artistic intention, ethics and aesthetics.

Key words:

performative practice, socially engaged art, participatory driven, youths, room for dialogue, performance, contemporary art

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING 2

INLEDNING 5

INTRODUKTION 6

Drivkrafter, dilemman och möjligheter 7

Läsanvisning 9

Tack 10

En orientering 11

TILL MINNE AV SYSTER MONIKA 13

En beskrivning 13

Andra konstnärer och verk 13

Funderingar, reflektioner och åsikter 15

TAL TILL FOLKET

- MEGAFONPERFORMANCE PÅ EN BALKONG ÖVER ETT TORG 18

En beskrivning 18

Andra konstnärer och verk 18

Funderingar, reflektioner och åsikter 19

Tal till folket - Megafonperformance på en balkong över ett torg,
i Göteborg? 20

Konstnärlig frihet och kritisk potential? 20

RÖSTER I NÄT 22

En beskrivning 22

Process fram till performance 22

Ramar och förhållningssätt 22

Performance på Göteborgs Konsthall 23

Tal under event 23

Andra konstnärer och verk 24

Funderingar, reflektioner och åsikter 25

MELLAN DIG OCH MIG - RÖSTER SOM RÖR SIG ÖVER GRÄNSER 28

En beskrivning 28

Funderingar, reflektioner och åsikter 28

Förändrade förutsättningar 29

FRIRUMMET 30

En beskrivning 30

Processen som medel eller som mål? 30

Från postdramatisk teater till ett socialt rum 31

Andra konstnärer och verk 32

Funderingar, reflektioner och åsikter 33

Frirummet som gestaltning och verk 33

**EPILOG - TANKAR OM TVÅ ÅRS ARBETE MED DELTAGARDRIVNA
PROCESSER OCH VERK 35**

DOKUMENTATION 47

Till minne av Syster Monika 49

Tal till folket - Megafonperformance på en balkong över ett torg 59

Frirummet 67

Mellan dig och mig - Röster som rör sig över gränser 101

Vernissage 104

Röster i nät 110

Videointervjuer 116

Interaktiv vägg 120

INLEDNING

Vad är det som är viktigt? Vad är det för saker vi inte pratar om?

Vad är det som är tabu, som bränns och skaver?

När jag gick i 6:an kallade läraren i förnedrande ton mig för "Rättvisa Gudrun", inför hela klassen. Då fylldes jag med en otrolig skam, jag ville bara försvinna och sjunka genom jorden. Jag var en 12-årig tjej som uppmärksammade och ifrågasatte handlingar som jag tyckte var fel. Jag stod upp för det som jag trodde på trots min utsatta position som barn och elev. Jag utmanade den vuxna läraren som hade betydligt mer makt än mig själv. Oftast handlade det om att få till en förändring, som gynnade hela klassen eller att uppmärksamma och få läraren att agera när en annan elev blev mobbad eller för illa.

Den situationen förändrade inte strukturer i vårt samhälle, mitt agerande förändrade ibland en situation i skolan och hos de elever som jag stod upp för.

Mest av allt tror jag den situationen förändrade något inom mig.

På gymnasiet sa en annan lärare till mig: "Ingenting är rättvist i världen, Monique."

Ett sådant påstående bekräftar en situation, accepterar den, men skapar varken möjlighet till dialog eller förändring. Den ger inga visioner om att en bättre värld är möjlig.

Det kan konsten göra. Det kan performativa handlingar göra.

Det är vad konst handlar om.

Det är vad jag som konstnär, ledare och vuxen, vill möta och bemöta ungdomarna i detta projekt med.

INTRODUKTION

**Hur kan jag göra konst som blir en del av människors vardag och liv, blir en del av diskussionerna i det vardagliga, i samhällsrummet?
Kan jag göra det genom att arbeta med deltagardrivna performativa gestaltningar?**

Jag brukar arbeta i långa utforskande processer inom en tematik. Det leder ofta till ett stort och omfångsrikt material, som kan ta sig uttryck på olika sätt och i många olika gestaltningar. Ljud, text, foto, film, iscensättningar, performance, installationer. Mina intressen är identitet, kön, frihet, makt, liv och död.

Jag vill kommunicera, interagera med och ge en fysisk upplevelse hos deltagare och betraktare. Jag vill laborera med gränserna mellan rum, publik och aktör. Jag agerar och reagerar på strukturer, normer och orättvisor i samhället. Jag vill integrera konsten i vår vardag, i vår tillvaro. Konsten ser jag som en performativ handling/gestaltning som griper in i det ”verkliga livet”, i samhället.

Innan utbildningen MA i Contemporary Performative Arts, i tio år, i 15-20 tidigare verk har jag varit ”auteuren” som själv tagit alla de konstnärliga besluten. Deltagande och interaktion med betraktaren har varit en central del av mitt arbete. Masterarbetet har inneburit ett prövande av ett annorlunda sätt att arbeta med deltagande och interaktion.

Mitt förhållningssätt till deltagande och interaktion tar utgångspunkt från egna upplevelser. Det värsta jag vet – då jag själv är betraktare – är att bli tvingad upp på en scen för att delta, få allas blickar riktade mot mig och att jag ska förväntas prestera något. Jag har undersökt metoder där deltagandet inte skapar denna känsla, utan blir ett naturligt inslag och förlopp i gestaltningen. Där deltagaren är med och påverkar resultaten och läsningen av det. Deltagande och interaktion ser jag som ett verktyg för kommunikation. Genom att delta (passivt eller aktivt) tvingas du tänka, känna och kan inte vara oberörd inför vad du ser och vad du upplever. Likaså är det med den fysiska och taktila upplevelsen. När du upplever något med kroppens alla sinnen, tar du in och bearbetar det på ett fysiskt plan. Jag tror att detta är ett effektivt sätt att kommunicera, att nå människor på djupet. Så tänker jag att performativa handlingar/gestaltningar fungerar. Deltagandet i sig själv är en performativ handling.

I några projekt, *Dö i frid (2011-pågående)*, *Mellan himmel och helvete – från den värsta mardrömmen till den himmelska friden (2011)*, *Det är så här i livet att ibland så är det svårt (2011)*, *Sitespecific dans-installation (2010)*, har jag jobbat med hur publiken deltar och/eller hur jag kan initiera deltagandet i en process tillsammans med andra människor. Publiken/deltagarna har varit med och byggt upp en installation/situation eller påverkat handlingen genom specifika uppgifter. Jag har intervjuat och samlat in andra människors röster, för att sedan omsätta deras perspektiv i egna gestaltningar. Jag har arbetat i deltagardrivna kortare processer som handlat om att skapa performance-installationer utifrån ett givet tema eller plats. Deltagarna har varit kreatörer och aktörer och jag igångsättaren. Dessa olika deltagardrivna situationer har varit byggstenar i mitt arbete, fungerat som metodutveckling kring deltagande och att kunna utveckla performance som interaktiva rumsliga installationer.¹ Situationerna har främst utgått ifrån deltagarnas vilja eller projektets förutbestämda ramar, inte i första hand från min konstnärliga intention.

Jag har inte tidigare arbetat i deltagardrivna projekt, som tar utgångspunkt i deltagarnas personliga tankar, erfarenheter och kroppar. Projekt som bygger på min konstnärliga intention och en lång, öppen och forskande process tillsammans med andra. På utbildningen MA i Contemporary Performantive Arts ville jag undersöka detta.

Drivkrafter, dilemman och möjligheter

Efter att ha sett föreställningarna *Night follows day (2008)* av Tim Etchells och *Teenage Riot*² (2010) av Ontroerend Goed/Kopergietery, och under flera års tid arbetat som projektledare/konstnär för Skapande Skola projekt³ i Göteborg, väcktes ett intresse för att samarbeta och jobba processinriktat med ungdomar.

1 På liknande sätt som *Skogen* (tidigare Aktör & vänner) arbetar, t.ex. föreställningen *Insulinom* <http://aktor.se/insulinom.html>, som de storskaliga performance *Lilith performance studio* har möjlighet att producera <http://www.lilithperformancestudio.com>, som Signa arbetar <http://signa.dk/about>

2 Tim Etchells performance *Night follows day*, är en vuxenföreställning med barn som aktörer. Temat handlar om hur barnen ser på vuxenvärlden, de ställer ja och nej frågor till publiken och kommer med olika påståenden om vuxenvärlden. (Barnen är mellan 9-12 år.) ”I Tim Etchells uppsättning står relationen mellan barn och föräldrar i centrum. Förhållandet mellan scen och salong utforskas för att säga något om makt.” Recension: http://www.svd.se/kultur/scen/allvarligt-och-rorande-om-vuxnas-makt_1585871.svd

I föreställningen *Teenage Riot* av Ontroerend Goed/Kopergietery är det åtta ungdomar som äntrar scenen, och via Youtube-filmer låter publik och vuxenvärld få en skymt av vad som händer bakom stängda dörrar, i realtid och via inspelade filmer. Det handlar om den mörka sidan av tonåren.

3 I Skapande Skola projekten planerar, administrerar och genomför jag kulturprojekt i grundskolan. Skapande skola är ett bidrag som kommuner, tillsammans med skolor kan söka från Kulturrådet. På Kulturrådets hemsida (<http://www.kulturradet.se/bidrag/skapande-skola/>) kan man läsa: ”Skapande skola är tänkt att stärka samverkan mellan skolan och det professionella kulturlivet. Målet är att eleverna ska få tillgång till kulturens alla uttrycksformer och att deras möjligheter till eget skapande ökar”.

Varför ungdomar? Inom skolans värld möter jag idag ungdomar som liksom jag (när jag gick i skolan) vill göra "rätt" för att få högt betyg, för att behaga någon annan - lärare eller annan vuxen. En konstnärlig process handlar inte om rätt eller fel, utan om olika perspektiv. Jag ville arbeta med dem för deras både kritiska och naiva syn på tillvaron, samhället, världen, för deras skärpa och nyfikenhet på livet, för deras direkta tilltal och expressivitet.

Som projektledare/konstnär för Skapande Skola projekt har jag sett potential för vad konst och kultur kan göra och hur det kan öppna upp för kritiska diskussioner och samtal runt vår samtid, tillsammans med ungdomar. Samtidigt är jag tveksam till denna typ av projektbidrag, då skolans strukturer inte är anpassade för alternativa arbetssätt och värderingssystem. Jag upplever att kvantitet i slutändan går före konstnärlig kvalitet. Projekten ska hellre nå så många elever som möjligt framför att skapa hållbara strukturer och arbeten som gör en skillnad för de som medverkar. Och de måste anpassas efter rådande betygssystem inte efter konstens kritiska potential och kraft som kunskapsbärare. Detta för att både lärare, skola och sökande organisation ska kunna bocka av uppnådda mål i läroplan och i redovisningsformulär.

Med detta som drivkraft och dilemma ville jag arbeta i en fördjupad konstnärlig process tillsammans med ungdomar som bygger på andra värden. Värden som utmanar det nyliberala och kapitalistiska systemet - som bygger på tid, reflektion och eftertanke. Som bygger på en kollektiv process, framför individuellt resultat.

I masterarbetet har jag utgått från tanken om att skapa ett vidgat perspektiv, där allas röster är viktiga och får ta plats. Jag har undersökt hur andra människors perspektiv sätts i relation till mitt eget, hur vi kan mötas i en kollektiv process för att gemensamt skapa. Ett verk där de är deltagare/aktörer och jag konstnärlig ledare.

Jag har samtidigt utforskat om deltagardrivna projekt är en bra förutsättning för att skapa gestaltningar som har en kritisk potential, som inte bara blir en "feel-good-upplevelse" för dem som deltar, ett instrument för att lösa sociala problem eller vara ett verktyg för lärande.

Jag har prövat om deltagardrivna performativa gestaltningar är ett sätt att borra sig in i den verkliga världen - i kroppen på människor och det system som vi verkar under, utan att konstnärlig intention, etik och estetik kompromissas bort.

Läsanvisning

I denna uppsats presenteras mitt konstnärliga arbete och de projekt jag arbetat med under masterarbetet. Det är en reflekterande uppsats, en epilog (slutsats) och en bilddokumentation med utdrag ur verken.

De olika delarna i uppsatsen kan läsas i en följd eller separat ifrån varandra. De redogör på olika sätt för innehåll och genomförande av de gestaltningar som tagit form och de processer de vuxit fram ur, mitt förhållningssätt och de metoder jag använt, liksom de insikter och lärdomar jag dragit.

I reflektionen, som startar med kapitlet *Till minne av Syster Monika*, jämför jag och tar utgångspunkt i tre performance jag gjort: *Till minne av Syster Monika*, en performance-föreläsning som jag höll på Högskolan för Scen och Musik i december 2012 där jag själv agerar, *Tal till folket - Megafonperformance på en balkong över ett torg*, som jag genomförde tillsammans med sex tjejer i Verona, under en veckas tid, under festivalen Verona Risuona i maj 2013 och *Röster i nät*, performancet av fem ungdomar på Göteborgs Konsthall i februari 2014, som utgick ifrån en lång och forskande process tillsammans med dem. Denna långa och forskande process - *Frirummet* - har varit kärnan och det mest omfattande arbetet under masterutbildningen, som de andra projekten varit en research inför eller en gestaltning utifrån.

I *Epilog – Tankar om två års arbete med deltagardrivna processer och verk* besvarar jag, diskuterar och resonerar kring de insikter, lärdomar och frågor som rests under arbetet.

Den avslutande delen i uppsatsen är en *Dokumentation* i fyra kapitel med utdrag ur verken. Här presenteras gestaltningarna i bild och text. *Frirummet* beskrivs både utifrån mitt och ungdomarnas perspektiv.

I det tillhörande *Appendixet* finns ett antal bilagor från processen, bland annat *Händelse-reflektioner* från specifika tillfällen där mitt förhållningssätt och metod beskrivs med ett ”inifrån-perspektiv”.

Tack

Det finns många att tacka.

Det här arbetet och dialogen med flera av samarbetsparterna påbörjades innan min ansökan till utbildningen MA i Contemporary Performative Arts skickades in. Stora delar av masterarbetet hade jag genomfört, oavsett om jag varit i en utbildningssituation eller inte. Men det hade inte blivit det har blivit, om jag inte hade haft det fantastiska, konstruktiva och kritiska bollplank som gruppen av studenter på utbildningen format. Det rum för dialog, rättfram kritik, för reflektion och för formulerandet av vad en samtida performativ praktik kan vara och innebära. Tack Marika Hedemyr, Hector Garcia Jorquera, Frej von Fräähsen, Ragnheidur Bjarnarson och Pontus Lidberg.

På samma sätt upplever jag att jag har hittat detta rum i mina handledare - i de konstnärer, förebilder och inspirationskällor som Cecilia Parsberg och Elin Wikström varit och är, inom det specifika fält som både jag och de verkar i. Ert stöd har varit väldigt värdefullt. Jag har också fått stöd, perspektiv och utmaningar från andra kursledare under utbildningen, från bland annat Jason Bowman och Cecilia Lagerström.

Arbetet i *Frirummet* hade inte gått att genomföra om det inte funnits en grupp nyfikna, modiga och engagerade ungdomar. Konsten och livet är på allvar, men det är också lek och humor - det har ni Simone Norberg, Hanna Nyberg, Einar Thorén, Rosalie Göteborg, Lisa Nygren, fått mig att känna efter varje gång vi träffats. Tack.

Jag vill också tacka de personer och parter som projekten i masterarbetet samarbetat med på olika sätt: Susanne Rydfeldt på Kulturskolan Örgryte-Härlanda, Elisabeth Udd och Ann-Sofie Roxhage på Göteborgs Konsthall, Ylva Medin på Ungdomssatsningen Arena 29, ungdomarna i Verona, ungdomar och lärare från Burgårdens Utbildningscentrum. Och alla de andra som på olika sätt deltagit och gjort detta arbete möjligt. Inte minst mina supportande vänner (som förhoppningsvis kommer få se lite mer av mig nu).

Tack.

En orientering

Arbetets olika delar, uppbyggnad och samarbeten

Hösten 2011 är jag tjänstledig från arbetet som projektledare/konstnär, då börjar jag fila på projektidén (med arbetsnamnet: *Vad innebär det att vara ung idag?*). Jag presenterar idén för Susanne Rydfeldt, kulturskolechef i Örgryte-Härlanda. Hon ser möjligheter att genom projektet utveckla samtidskonst som ämne i Kulturskolans verksamhet⁴. Tillsammans med Kulturskolan Västra Göteborg-Frölunda-Högsbo söker vi utvecklingsstöd från Kulturförvaltningen i Göteborg.

I samma veva som jag börjar MA i Contemporary Performative Arts får projektet en del av de utvecklingsmedel som sökts. Pengarna täcker en tjänst för mig på 30% på Kulturskolan Örgryte-Härlanda under 2013. I detta arbete ingår att projektleda, skapa samarbeten, hitta lokal, marknadsföra, rekrytera ungdomar, utveckla metoder och att arbeta i en konstnärlig process med en grupp ungdomar. Jag bestämmer mig för att integrera projektet i mitt masterarbete, för att få tid att fördjupa metod och konstnärlig idéutveckling, då projektet låg i linje med vad jag ville undersöka.

Våren 2013 ägnas åt uppbyggnad av masterarbetet. Jag träffar en referensgrupp på 3 ungdomar (samt en 20-årig tjej), vid några tillfällen, är ute på fritidsgårdarna Stacken (i stadsdelen Örgryte-Härlanda), Mixgården (i Hammarkullen), Kultan (i Backa) i Göteborg för att diskutera frågeställningar, för att skapa ett intresse bland ungdomar att delta, för att utveckla formen; hitta metoder och tematik som är intressant och relevant för ungdomar idag.

Jag är inbjuden till festivalen Verona Risuona, där genomförs projektet *Tal till folket - Megafonperformance på en balkong över ett torg* tillsammans med ungdomar i Verona, Italien (2013), som en del av resecharbetet inför kommande process med ungdomar i Göteborg.

Samarbete knyts med Ungdomssatsningen Arena 29 (och ungdomsledaren Ylva Medin), ett ungdomshus i Majorna som kommunen driver. Projektet *Vad innebär det att vara ung idag?* (som senare blir *Frirummet*) får husera i deras lokaler, använda den teknik och de resurser som finns tillhands, de hjälper också till att marknadsföra i sina nätverk. Göteborgs Konsthall (Elisabeth Udd, Ann-Sofie Roxhage och Mikael Nanfeldt) som jag varit i dialog med sedan

4 För att ett samarbete mellan oss skulle vara möjligt var det viktigt att poängtera att detta var ett Konstprojekt, ett projekt som bygger på de visioner jag har som konstnär, på de sociala och konstnärliga frågeställningar jag eftersträvar att undersöka tillsammans med gruppen ungdomar. Det handlar inte om att tillgodose att ungdomar får ”testa på performance och samtidskonst”. Genom metoderna i projektet är deltagarna med och skapar, de får en förståelse för vad samtidskonst och performativa handlingar kan vara och hur de kan verka.

2011 är ytterligare en samarbetspart, de bidrar med att sprida info om projektet i sina nätverk och på hemsida. De upplåter också pedagogrum, visning av pågående utställning, samt eventuell visningslokal när konstprojektet skall presenteras.

Under vårens researcharbete växer en idé om videointervjuer fram, där ungdomar filmar och intervjuar varandra med en mobilkamera. Denna idé utvecklas vidare och genomförs tillsammans med Göteborgs Konsthall och leder till utställningen *Mellan dig och mig - Röster som rör sig över gränser* (8 februari-2mars 2014). Processen sker under hösten 2013 tillsammans med två grupper av gymnasieungdomar från Burgårdens Utbildningscentrum och den grupp ungdomar som jag träffar i en fördjupad konstnärlig process.

Jag träffar en grupp om fem ungdomar i en fördjupad konstnärlig process, en kväll i veckan (3timmar), en helgdag (heldag) i månaden och under två heldagar på höstlovet under hösten 2013, samt under januari 2014.

Som en del av masterarbete och metodutveckling har jag också hållit workshops med olika grupper ungdomar runt *performativitet* och *runt normer och beteendekoder i offentligt rum* (2012-2014). Gjort en *platspecifik performance* på Restaurangen Oscar den Lille tillsammans med Hector Garcia (2012), iscensatt projektet i en *guidad tur* utifrån utställning på Göteborgs Konstbiennal (2013), hållit två performance-föreläsningar på HSM, varav den ena är *Till minne av Syster Monika* (2012).

Delar av projektet är finansierat med utvecklingsstöd och "filmutvecklingspengar" från Kulturskolan Örgryte-Härlanda via Kulturförvaltningen i Göteborg och med föreningsbidrag från stadsdelen Majorna-Linné. Göteborgs Konsthall har stått för arvode och kostnader runt produktion av utställningen *Mellan dig och mig - Röster som rör sig över gränser*. Mitt bidrag i projektet har varit min tid, i egenskap av student har jag arbetat med metodutveckling under två års tid inom ramen för MA i Contemporary Performative Arts.

TILL MINNE AV SYSTER MONIKA

En beskrivning

Till minne av Syster Monika är en performance-föreläsning som jag höll på Högskolan för Scen och Musik (HSM) i december 2012. Det är en begravning av alteregot Syster Monika, med tillbakablickar från hennes levnadsår (2004-2009). Det är ett collage av olika uttryck; text, bild, projektion, musik, agerande. Syster Monika klär av sig och packar ner sina kläder, peruk och solglasögon i en svart plastsäck, ackompanjerad av ett youtube-klipp från prinsessan Dianas begravning. När Syster Monika är begravd, står Monique kvar i BH och trosor, och håller en föreläsning⁵.

Det är inte en skådespelande kropp, det är en nedläggning av alteregot Syster Monika, av den karaktär och roll hon blev. Det finns ett manus⁶ och en dramaturgi att förhålla sig till, som kan kännas igen i teatern, i tal och föreläsningsformer. Jag läser texter och utför handlingar som leder performance - föreläsningen framåt, men det är jag, Monique, som agerar rakt upp och ner. ”Allting är på riktigt. Inget är på låtsas.” är en textrad och ett statement som visas under performancet.

Till minne av Syster Monika innehåller ett avståndstagande från en teatertradition/kontext under vilken utbildningen verkar, det finns också en inbäddad institutionskritik.

Performance-föreläsningen är en iscensättning av min bakgrund och en deklARATION om vart jag står som konstnär idag. Det är ett försök att visualisera mitt förhållningssätt och de metoder jag använder och vill utforska vidare under utbildningen.

Andra konstnärer och verk

De referenser och inspirationskällor som masterarbetet *Mellan dig och mig - Deltagardrivna processer och verk tillsammans med ungdomar* startade i kommer framförallt från den postdramatiska teatern⁷ som bland annat föreställningarna *Night follows days* och *Teenage Riot*. Det är föreställningar som utgår från barn och ungdomar - ”icke-skådespelare” - som tar plats

5 Se dokumentation sid 49

6 Se manus sid 54-57

7 Postdramatisk teater handlar om att frigöra det sceniska uttrycket från en dramatisk, linjär berättelse. Istället ligger fokus på utforskningar av tillstånd, relationer och situationer i ett utvidgat nu. Läs *Postdramatic theatre* av Hans-Thies Lehmann, Routledge, New York, 2006.

och pratar till en vuxenvärld på en scen. Även regissören Alexander Devriendt metoder, som han berättade om under ett publiksamtal efter *Teenage Riot* på Pustervik (1 nov 2010) inspirerade mig. Ungdomarna fick olika utmaningar att utföra, till exempel blev de under en kväll inlåsta i regissörens hem med läsk, popcorn och videokameror. De fick instruktionen ”ni får göra vad ni vill, men hemmet måste återfinnas i samma skick som när ni kom hit”. Forced Entertainment⁸ som Tim Etchells är konstnärlig ledare för, liksom hans konstnärskap som rör sig mellan både scenkonstfestivaler och konstbiennaler är inspirationskällor. Precis som jag själv rör Etchells sig mellan olika fält, med text som ett tongivande element. Ett exempel är hans textverk *Wait here I'm gone to get help*, som placerades på offentlig plats. Texten är performativ i att den får betraktaren att starta bilder och föreställningar i huvudet, om vad som hänt, utan att någon faktiskt agerar.

Ytterligare inspirationskällor är Forced Entertainment, Gob Squad⁹ och Rimini protokoll¹⁰. De jobbar alla både för en scen och för plats och kontextspecifika miljöer, där gränser mellan rum, publik och aktör upplöses. De interagerar med och i samhället genom sina performance-föreställningar. I Gob Squads performance-föreställningar finns det inga karaktärer, utan alla i gruppen kan göra alla roller, då varje roll har en funktion, förutbestämda uppgifter att lösa i realtid. De involverar publik och samhälle i sina föreställningar på nya sätt varje gång en föreställning uppförs (samma föreställning blir därför aldrig den andra lik), vilket gör att det alltid finns en risk och ett osäkerhetsmoment i deras föreställningar. Ett moment som också performancekonsten består av och som jag själv eftersträvar att uppnå. En risk som skapar nerv och dynamik. En risk som är här och nu, på riktigt, som inte går att återskapa på samma sätt en gång till.

Rimini Protokoll arbetar utifrån communityn, med ett socialt och politiskt anspråk. Människorna de involverar är ”experterna” och aktörerna i deras verk. Deras projekt bygger på en deltagardriven/communitybaserad process, den sceniska gestaltningen/konceptet är Rimini Protokoll. De ”tränar” vanliga människor till att agera (som sig själva) på scen.

Dessa olika förhållningssätt till den ”icke-skådespelande” kroppen, till deltagande, interaktion, att blanda olika tekniker i collageform, att använda sig av live-video och ny media (som både Gob Squad och Rimini Protokoll gör), att interagera med samhället och att arbeta plats och kontextspecifikt, att utsätta sig för verkliga risker, att skapa både dokumentära och förhöjda situationer, storskaliga scenografiska rum (som bland annat Signa, Giselle Vienne och Tomas Hirshhorn gör), det är stora inspirationskällor, liksom att arbeta i kollektiva processer och inte vara den ensamarbetande konstnären.

8 Hemsida *Forced Entertainment*: <http://www.forcedentertainment.com/>

9 Hemsida *Gob Squad*: <http://www.gobsquad.com/>

10 Hemsida *Rimini Protokoll*: <http://www.rimini-protokoll.de/website/de/- postdramatisk teater.>

Funderingar, reflektioner och åsikter

I *Till minne av Syster Monika* involveras betraktaren/publiken när jag ber dem diskutera i bikupor och att delta i en omröstning för att avgöra min framtid på skolan: ”Ska jag gå kvar på denna utbildning, naken och i rollen som mig själv eller ska jag ta på mig kläderna, tacka för mig och lämna denna byggnad?” Häri ligger en risk då jag inte kan förutsäga deras gensvar eller vad utgången för omröstningen blir (min gestaltade eller faktiska framtid på skolan). När jag inför omröstningen ställer frågan ”Skall skolans lärare och ledning få två röster och studenterna en eftersom de vanligtvis har mest att säga till om, eller ska alla ha lika många röster?” påvisar jag en maktstruktur, samtidigt som jag ger möjligheten till de som deltar i omröstningen att förändra denna struktur, att delta och påverka på lika villkor. I dessa situationer behöver jag inte följa publikens beslut, jag kan fortfarande bestämma både deras påverkan och min egen utgång. Institutionskritiken som ligger i omröstningen kommer fram oavsett vad jag väljer att göra, utifrån att den presenteras inom den kontext den kritiserar.

Det är i momenten av *deltagande* som min vilja till dialog blir implementerad och iscensatt, där kommer de demokratiska aspekterna in. Jag skapar en situation där publiken får diskutera med varandra, där publikens röster blir angelägna och spelar in.

Nakenheten och utsattheten som jag visar på genom att hålla en föreläsning i bara underkläder, genom de personliga texter och de statement som jag gör, genom den kritik jag levererar, genom att personligen riskera (?), utmana och utsätta både mig själv och ett system, är ett sätt att inte bara prata om det, utan att göra det i handling.

Handlingar och iscensättningar av situationer fungerar som exempel på en metod, en struktur eller på ett faktiskt tillstånd. De kan betraktas och användas enbart metaforiskt eller påverka mitt och andras liv i realiteten. Som referens kan jag nämna performancekonstnären Marina Abramovic och hennes verk *Rhythm 0* (1974). Abramovic arbetar i sitt konstnärskap med att pröva gränsdragningar kroppsligt och psykiskt och undersöka relationen mellan aktör och publik. I *Rhythm 0* låter hon människor manipulera hennes kropp och aktioner, genom att använda utplacerade objekt på vilket sätt de ville, som att smeka eller tortera med, bland annat fanns det en laddad pistol. I *Rhythm 0* finns en oåterkallelig risk, för sitt eget liv, för utsatthet, tortyr och fysisk smärta, som inte finns i mitt performance. Hon utsätter sin kropp för smärta i relation till en betraktare, utmanar uthållighet - om hon kan förflytta gränser tillsammans med betraktaren/deltagaren. Hennes prövande av gränser mellan aktör och publik och när hon utsätter den egna kroppen (och identiteten) för risker, inspirerar mig på så sätt att jag utmanar och testar gränserna för de inre och yttre normer och strukturer som våra kroppar (vi som människor) har att förhålla oss till.

Abramovic arbetar inte i deltagardrivna processer, hon skapar performance där hon själv är aktören, som betraktaren blir deltagare i. I *Rhythm 0* lägger hon ansvaret i betraktarens händer, kommer någon av personerna i rummet att ingripa om hon utsätts för våld, tortyr eller riskerar att dödas? Frågor reses kring vilket mitt eget ansvar som betraktare i situationen är, liksom frågor runt konstnärens ansvar i den situation hen skapar.

Som konstnär kan du utsätta den egna kroppen och dig själv för personliga risker (bara du är beredd att ta konsekvenserna för ditt handlande). I deltagardrivna projekt arbetar du tillsammans med andra, deltagarna är materialet. Utifrån etiska och moraliska gränser kan du inte utsätta andra människor för samma risker som du kan göra personligen. *Hur långt kan du gå som konstnär i deltagardrivna projekt? Vad kan du utsätta andra människor för?*

Detta är en stor skillnad mellan att arbeta själv och att arbeta i deltagardrivna processer. När jag tidigare arbetat i kollektiva processer (i pedagogiska projekt och som scenograf) har min roll och målet med projekten inte byggts på min konstnärliga vision i första hand. I detta arbete ställs mina personliga gränser, vad jag tycker är viktigt, vad jag tycker är av konstnärligt värde etcetera - i relation till deltagarnas förmågor och viljor, på ett för mig helt nytt sätt.

Jag har ett ansvar gentemot deltagarna och måste både visa och ta hänsyn till dem. I ännu högre utsträckning när jag arbetar med ungdomar som under 18år och fortfarande under föräldrarnas förmyndarskap. Tillsammans med deltagarna har jag som konstnär en makt, jag kan sätta dem i en situation som de inte själva skulle ha valt, som de har svårt att säga nej till eller backa ifrån. Vi har olika ställningar och maktpositioner som jag måste vara medveten om.

Användandet av mig själv, av mina tillkortakommanden, förbjudna känslor, existentiella funderingar, min ilska över orättvisor, där jag utsätter mig själv för en risk och gör mig sårbar, handlar också om att skapa en igenkänningsfaktor - en sympati och ett band till betraktaren. Det privata/personliga är ett sätt att närma sig och öppna upp för det allmängiltiga. Det som också berör andra människor. Detta gör alla konstnärer på olika sätt, utelämnandet av mig själv är det specifika, på liknande sätt som Sophie Calle gör i *Take care of yourself*, som Anna Odell gör i både *Okänd kvinna* och *Klassfesten*, som Karl Ove Knausgård gör i *Min kamp* eller som människorna i *Big brother* och andra dokusåpor gör.

I arbetet med ungdomarna har denna estetik - det självbiografiska förhållningssättet - krockat med etiken. Tillsammans med deltagande ungdomar har jag snarare använt det som en metod - jag behöver bli personlig ibland och vara öppen med mig själv, inte bara med vad jag är bra på utan också mina brister. För att sänka statusen eller den eventuella maktposition jag som konstnär/auteur har. För att bygga tillit och förtroenden mellan mig och deltagarna. För att få dem att dela med sig av sina tankar och erfarenheter. För att få dem att våga utföra performa-

tiva handlingar, att delta med sina röster och kroppar i ett performance.

Jag utmanar deltagarna. Deltagarna utmanar också mig - jag skapar situationer där jag måste släppa kontrollen, styret, för att se vad som händer, om vi kan gestalta tillsammans.

TAL TILL FOLKET

-MEGAFONPERFORMANCE PÅ EN BALKONG ÖVER ETT TORG

En beskrivning

Sex unga tjejer med megafoner står på en balkong. De ropar ut sina tankar kring hur det är att vara ung idag, till människor på torget nedanför. Kontexten är Verona, Italien, en stad känd för "Romeo och Julias balkong", i ett land med en machokultur och annan kvinnoyn än i Sverige. Gestaltningen arbetades fram i en kort process, under en veckas tid, med målet att skapa en plats eller kontextspecifikt verk under festivalen Verona Risuona¹¹. Det fanns en idé om iscensättning, en tydlig startpunkt i de intervjufrågor som jag testat och gjort med ungdomar i Göteborg. Men jag höll öppet för vad processen skulle leda till, hur samtalen utvecklade sig och hur ungdomarna reagerade på mina förslag.

Andra konstnärer och verk

I Tim Etchells föreställning *Night follows day* ropar barn och unga också ut frågor och statement till en vuxenvärld. Hans föreställning befinner sig i en sluten salong för en betalande publik, medan *Tal till folket* sker på en offentlig plats, där vem som helst kan passera. *Night follows day* bygger på inrepeterade repliker (det en stor produktion med ett produktionsteam bakom sig), inte på en deltagardriven process som kan ta olika riktningar beroende på vad som händer tillsammans med deltagarna under arbetets gång. I *Tal till folket* är tjejerna med och påverkar händelsen, deras ord och medverkan är avgörande för projektet. "It was really enjoyable because we completely participate in this project with our thoughts." (Tjej från Verona) De är inte utbytbara aktörer i en föreställning, som spelas om och om igen. *Tal till folket* sker här och nu. Saker kan gå fel. De går in med sig själva, som sig själva. Det känner publiken som står på torget. Nervositeten i kropparna, ovanan de har i att framföra och säga sina åsikter högt för en offentlighet. Samtidigt ser betraktaren sex unga tjejer, som visar på handlingskraft, möjligheter och framtidsvisioner.

Konstnärerna Tellervo Kalleinen och Oliver Kochta-Kalleinens¹² har sedan 2005 satt upp *Kla-*

11 Se dokumentation sid 59

12 Hemsida till Tellervo Kalleinen och Oliver Kochta-Kalleinens projekt: <http://www.complaintschoir.org>

gokörer i olika städer och länder. De bjuder in människor att tillsammans sjunga sitt gnäll, offentligt och på internet. Konstnärerna har redan från början en tydlig ram: att bjuda in andra och hitta bra musiker. När klagomålen är insamlade, har skrivits till vers och övats in tillfrågas deltagarna att spela in en offentlig performance som ett bidrag till Klagokörens hemsida. Klagomålen kan vara ”mina drömmar är tråkiga”, ”min mormor är rasist”, ”jag är tjock, lat och halvgammal”. ”’*The private, the personal can be very political*’ Kalleinen and Kochta-Kalleinen write on their website. *’I have too much time!’ can be seen as a personal tragedy, but also points to a major defect in capitalistic society, which sidelines people because they are of no use in the production cycle.*”¹³

Klagomålen påminner om svaren i intervjufrågorna (som videointervjuer och megafonperformance bygger på). Formen likaså. Utifrån ungdomars tankar och svar komponerar jag texten, väljer från materialet, förstärker och trycker på vissa delar.

Megafonperformance som koncept har liksom Kalleinen och Kalleinens projekt möjlighet att utvecklas till ett internationellt samarbetsprojekt. *Ungdomar ropar ut sina tankar i megafoner på balkonger runt om i världen*. Något som skiljer *Tal till folket* i Verona från *Klagokörerna* är processen. Processen och det som händer under vägen är lika viktig som det performance som visas offentligt.

Min roll i projektet är inte bara att samla in svar och omsätta svaren till en gestaltning tillsammans med deltagarna. Utan också att skapa förutsättningar för att ett utbyte av tankar och perspektiv mellan människor (deltagare) skall ske, byggandet av relationer, för att våga berätta, tycka, tänka, ändra uppfattning (?) och agera.

Funderingar, reflektioner och åsikter

Vad dessa unga tjejer ropar ut i megafoner på en balkong, är egentligen av mindre betydelse, deras handling i denna kontext är politisk. De har och tar makten. Balkongen blir en symbolisk plats för makt, de befinner sig på en högre nivå än människorna på gatan.

Några reflektioner från tjejerna efter performancet var:

*I was very nervous. But I thought that it was for a good reason.
The performance was scaring and wonderful. It was really
exiting to say to so many people our opinions and thoughts.*

13 Nato Thompson, *Living as a form*, sid 173, Creative Time Books, New York 2012

I bring the opportunity to say aloud my opinions and to understand they are not so bad! And the courage to say what I think, also aloud!

Now I'm less scared about the future. I know that I just only have to live, without think too much. And believe in people, in love. And have (a lot of) hope.

It was intreseting to be confronted first with the question, and then with an audience. It was great to see the whole project develop, from a peice of paper with some questions, to a choir with megaphones!¹⁴

Tal till folket - Megafonperformance på en balkong över ett torg, i Göteborg?

Jag presenterade idén för gruppen ungdomar i Göteborg vid första träffen i augusti 2013. Idén möttes med viss skepsis: ”Vi kanske inte ska bestämma redan nu att vi skall göra en megafonperformance. Vi kanske inte ska tänka på det när vi gör videointervjuerna, för då kanske vi låser oss. Då kanske vi tänker ut vilka svar vi skall svara istället för det som kommer upp.” (Ungdom i Göteborg)

Varför mottogs idén helt annorlunda i Göteborg än i Verona? I Verona presenterades en tydlig vision, vi skall göra något tillsammans där ni får ta plats, där era tankar blir hörda. Vi skall göra något på festivalen, Verona Risuona. Men vi får se vad processen ger. Det är under en kort begränsad tid. I Göteborg presenteras ett förslag på resultat: det här kan ni få göra, det här kan ni få vara med på. Jag tänker att vi skall göra ett megafonperformance här. Vi tittar gemensamt på dokumentationen från Verona. I Verona känner ungdomarna att de är med och kommer fram till resultatet, de är med och skapar det, det är en frihet. (Även om jag i bakhuvudet har en idé, så är den inte klar och förpackad.) I Göteborg lägger jag fram ett färdigt förslag, snarare än att utveckla något som är deras eget. Det är hämmande och begränsande, och skapar inte känslan av att få vara med och påverka.

Konstnärlig frihet och kritisk potential?

Insikten runt hur en presenterar och lägger fram förslag och dess olika mottagande reser också frågor. Runt demokrati och deltagande. Runt konstnärens frihet och visioner i relation till

14 Citat från utvärderingar efteråt.

deltagarnas. Runt etik och estetik. *Hur hitta en balans mellan att lyssna in och samtidigt sätta tydliga konstnärliga ramar?*

Genom att ha tydliga ramar som jag har i *Tal till folket* (med ungdomarna i Verona), samtidigt som jag presenterar ett förslag som går att diskutera och reagera på, behåller jag både en konstnärlig frihet och ger deltagarna en möjlighet att påverka och känna medbestämmande. Här möts min kompetens som konstnär och deras erfarenheter som ungdomar/deltagare. Här finns möjligheten att skapa friktion, att skapa en konstnärlig gestaltning med kritisk potential. Ett deltagardrivet projekt som inte bara blir en feel-good-upplevelse för de som deltar eller ett projekt som instrument för att lösa sociala problem, vara pedagogiskt verktyg etc.

Deltagardrivna projekt som feel-good-upplevelse och instrument, är ett dilemma jag ser inom fältet. (Denna problematik skriver bland annat Clarie Bishop om i boken *Artificial Hells*¹⁵.) *Vart går gränsen mellan ett socialt, pedagogiskt och konstnärligt projekt?*

Det finns en kulturpolitik som stödjer deltagandeprojekt utifrån dess demokratiska aspekter och utifrån att vara ett instrument för att lösa andra problem. Den 6 mars 2014 anordnade Kultur i Väst en nätverksträff för ”communitydans” som jag deltog i. Där uppfattade jag att målet med ”communitydans” var ”dans åt alla”. Utifrån de projekt som presenterades och diskussionerna som gick under nätverksträffen, såg jag inte någon större skillnad mellan dessa projekt och de 50-tal konstpedagogiska projekt, jag genomfört under åren 2009-2013.

Pablo Helguera, som skrivit boken *Education för Socially engaged art* beskriver skillnaden mellan socialt arbete och konst så här:

Social work is a value-based profession on a tradition of beliefs and systems that aim for the betterment of humanity and support ideals such as social justice, the defence of human dignity and worth, and the strengthening of human dignity and worth, and the strengthening of human relationships. An artist in contrast, may subscribe to the same values but make work that ironizes, problematizes, and even enhances tensions around those subjects, in order to provoke reflection.¹⁶

15 Claire Bishop, *Artificial Hells*, Verso, London, 2012

16 Pablo Helguera, *Education for Socially Engaged Art*, sid 35, Jorge Pinto Books, New York, 2011

RÖSTER I NÄT

En beskrivning

Process fram till performance

Performancet *Röster i nät* bygger på processen i *Frirummet*¹⁷. Under ett halvårs tid har jag arbetat i en fördjupad konstnärlig process tillsammans med fyra tjejer och en kille. (Några av ungdomarna har dessutom deltagit i referensgruppen under ett halvår tidigare, inför uppstarten av projektet.)

Vi har fikat och diskuterat frågor som varit viktiga för dem. Vi har byggt tillit och förtroende för att våga. Göra uppgifter, dela med sig och skapa verk där de själva deltar med sina tankar, erfarenheter och kroppar. Vi har pratat om konstens betydelse och uttryck, vad det kommunicerar och vad samtidskonst och performance (performativitet) kan vara. Det har format en gemensam grund att arbeta, prata och reflektera utifrån. Genom metoden har ungdomarna fått verktyg till att själva skapa inom detta fält. Processen har varit öppen och forskande och inte haft ett lika tydligt formulerat slutmål som *Tal till folket*.

Ramar och förhållningssätt

Röster i nät är en del av ett event, av vernissagen och utställningen av *Mellan dig och mig – röster som rör sig över gränser*¹⁸. Performancet arbetades fram utifrån gruppens process, utställningens innehåll och kontext. Tillit, förtroende och saker som en annars aldrig pratar om, kom ungdomarna fram till var kärnan. Både i deras process och i videointervjuerna i utställningen.

*Jag pratar aldrig med min pappa om det här. Tillexempel sa han i intervjun (den som bröts och inte gick att använda) att: 'jag är arg för att jag kanske klagar för mycket på mina barn' Det har han aldrig berättat för mig tidigare.*¹⁹

17 Se dokumentation sid 67-99

18 Se dokumentation sid 101-127

19 Från samtal jag haft med en av ungdomarna i projektet.

Performance på Göteborgs Konsthall

Fyra ungdomar börjar linda in publiken i rött garn, fram växer ett nät som ett 100-tal människor blir deltagare i. Det stora utställningsrummet i Konsthallen fylls av den temporära installation som byggs upp av människor och trådar. Människorna är antingen inuti eller utanför nätet. En svartgul varningstejp tejpas upp på golvet runt nätet, därefter delas lappar med citat från videointervjuerna²⁰ i utställningen ut, till människorna innanför. En av ungdomarna börjar läsa citatet högt, en annan fortsätter. Publiken deltar om de vill, det skapas en kör av röster, men mest är det ett sorl. Vernissage-minglet pågår samtidigt både inuti och utanför nätet. *Röster i nät* avslutas med att de fyra ungdomarna klipper av trådarna som binder samman människorna. Nätet upplöses, kvar på golvet finns spåren av ett performance, tejp, vita lappar och rester av röda trådar...

Tal under event

America Vera-Zavala, dramatiker, aktivist och grundare till Botkyrka community Dans & Teater, håller ett invigningstal som handlar om deltagande och demokrati - om att inte bara prata om det utan också se hur en kan omsätta deltagande och demokrati i praktiken. Där deltagardrivna projekt/community projekt kan vara ett sätt. Hennes tal sätter utställningen/projektet i relation till fältet i stort.

Jag håller ett tal där jag berättar om mina drivkrafter, om dilemman och möjligheter. Om inre och yttre krav i min ungdom och som människa. I mitt tal blir det personliga blir politiskt. Talet är performativt på liknande sätt som *Till minne av Syster Monika*. Jag sätter en stämning i rummet och i betraktarens kropp, genom att levandegöra situationer, genom att visa på konkreta exempel: när jag var i tonåren var jag tjejen som... Jag berättar om egen skam, tabun, etcetera. Det skapar igenkänningsfaktorer. Jag skapar bilder i huvudet hos betraktaren genom att säga: Tänk er mig som hundra år i storblommig klänning, i gula nylonstrumpor, tänk er att jag sluter ögonen för sista gången, tänk er att det är fest, att ni småpratar och skålar... och så vidare²¹. Bilder som aktiverar och väcker nya tankar hos betraktaren.

Jag lyfter den egna makten och väcker frågor kring vad en faktiskt kan göra med den. Talet ställer frågor kring hur vi lever våra liv och vad som är viktigt i livet. Det vill skapa känslan av empowerment, av att saker går att förändra, rätten till att vara kritisk och att få vara som en är. I talet träder konstnärens röst fram på samma sätt som i *Till minne av Syster Monika*. I kontrast till de andra delarna av eventet där deltagarnas röster står i centrum.

20 Läs mer om utställning och videointervjuer sid 28-29, samt se dokumentation sid 116-127

21 Talet finns att läsa i dokumentationen sid 106-109

Andra konstnärer och verk

Eventet och performancet *Röster i nät* kan liknas vid Marinella Senatores förhållningssätt. Hon är en konstnär och filmare som beskriver sin roll som ”activator” - igångsättare. Senatore gör projekt som involverar olika ”communities” och hela städer i den kreativa processen.

”The idea is to foster the creative power of a crowd, initiating a dialogue between oral history, culture and social structures. Senatore’s work is to be experienced by everyone, inviting us to create a participative work in which everybody can play a role, where the role of the artist as author and public a recipient can be rewritten.”²² skriver hon i sitt artist statement.

I hennes projekt är deltagarna/publiken involverade som medskapare, aktörer, scenografer, kameramän, regissörer. De delar tid, erfarenheter, får nya kunskaper i en atmosfär av en pågående workshop, i relation till det innehåll som de hittar i deras omgivning och beroende på graden av deltagande och deras bakgrunder.

Förhållningssättet i vernissage-event och *Röster i nät* bygger inte på att sätta igång en hel stad, men det bygger på samarbeten mellan olika parter och grupper, det bygger på deltagande och aktivering av människor i en process och under ett publikt event. Och det bygger liksom Senatores arbete på att sätta de personliga berättelserna, människorna i relation till den kultur och det samhälle vi lever i.

I *Röster i nät* är det ungdomarna i gruppen som kollektivt kommer fram till vad som skall ske och hur de själva skall agera i den (utifrån de ramar som fanns). Min funktion är att presentera förslag och möjligheter, diskutera deras olika val och ställa kritiska och reflekterande frågor.

Frågor som: Vad kommunicerar det? Vad händer om en gör på det ena eller det andra sättet?

Är publiken aktiva eller passiva? Vilken roll har ni? Övergångar, början och avslut?

Tillsammans testar vi för att se vad som händer i görandet.

Under Göteborgs Konstbiennial 2013 visades Senatore verket *The School of Narrative Dance*²³. Projektet presenterades som ett videoverk, där hon tagit de konstnärliga besluten. Jag uppfattade verket mer som en dokumentation av en process, med exempel från vad workshops i olika städer tillsammans med olika communityn lett fram till. Av den korta utställningstexten, av videoverket och efter att kollat upp mer om hennes arbete ser jag vad projektet gör och att det lämnar avtryck hos de människor, communityn och städer som deltagit. För mig som inte varit en del av projektet, ger videoverket inte den upplevelse som jag tror att deltagarna i projektet hade, den ger mig inte den triggande känslan som intressanta konst-

22 Marinella Senatores hemsida: <http://www.marinella-senatore.com/index.php?/artist-statment/>

23 *The School of Narrative Dance* är en nomadisk/ambulerande skola utan byggnad, som föreslår ett alternativt skolsystem, baserat på frigörelse, inkludering, självutveckling och en alternativ politisk fantasi, som skapar nya strukturer och metoder i det sociala systemet.

verk brukar ge. Hade jag inte varit nyfiken på deltagardrivna projekt, på hennes metod och förhållningssätt, hade verket gått mig obemärkt förbi. Detta är ett problem som jag tycker att många deltagardrivna projekt brottas med. *Hur presenterar man ett projekt, vars styrka ligger i processen och i den intention/gestaltning som sker i dess specifika kontext? På vilka sätt kan en omsätta gestaltningen i processen så att det blir intressant för andra människor utanför projektet?*

Funderingar, reflektioner och åsikter

Ungdomarna är ”experterna” i både *Tal till folket* och i *Röster i nät*. De har uppgifter och utmaningar att lösa som för aktionen framåt, det finns en dramaturgi, men de har inte ett inövat manus som Rimini Portokolls ”experter” har. De är inte utbildade aktörer som Gob Squad, de är sig själva. I *Tal till folket* tar texten på ett konkret sätt utgångspunkt i ungdomarna, det är deras egna ord de ropar ut. I *Röster i nät* är det i handlingen som igångsättare som ungdomarna lyfts fram och tar plats, och på det sätt, den form de valt för iscensättningen. I *Röster i nät* är det inte gruppens personliga röster som framträder, utan kärnan - tematiken - i en process.

Några reflektioner från ungdomarna efter performancet var:

Jag fick panik precis innan. Jag sa till de andra: Bind i dörren så att ingen kommer ut. Börja nu så att vi tar dem innan de hinner röra på sig.

Det var bland de läskigaste sakerna, samtidigt som en av de bästa, performancet. Att liksom anpassa sig till gruppen och göra ett performance som man själv, eller ensam, aldrig skulle göra.

Det var 20 sekunder i performancet som var helt fantastiska, när det blev helt tyst i hela Konsthallen, när man kunde höra människorna läsa högt från lapparna.

Jag blev jättestressad när människor började gå ur nätet. Jag sprang typ ut för att hämta saxen, men de andra i gruppen var kvar. Jag höll nästan på att börja klippa, fast att de inte hade gått ur för att hämta sina saxar.

*Jag vet inte om det vi ville skulle komma fram, i performancet, gjorde det. Men det spelar ingen roll, det häftiga var att vi gjorde det!*²⁴

Det är första gången som ungdomarna i både Göteborg och Verona utför ett performance i en offentlighet för en publik, de vet inte innan hur det är eller hur de kommer att reagera på situationen. I *Tal till folket* finns en distans mellan ungdomarna och människorna på torget, publiken är passiva åskådare och inte aktiva deltagare. I *Röster i nät*, bygger hela iscensättningen på interaktionen med publiken, det går inte att förutse innan vad som kommer hända. Gruppen kommer att behöva improvisera utifrån vad situationen kräver, utifrån hur publiken reagerar. Inför genomförandet har vi gått igenom alla möjliga tänkbara scenarior för detta, vad som kan hända och hur de kan lösa en sådan situation. För att skapa trygghet, minska stress och nervositet. Jag gett dem möjlighet att lägga över ansvar på mig och att tillsammans med dem vara igångsättare i performancet. De har bestämt vilken roll jag ska ta. Jag var backupen, som stod beredd utanför nätet, att rycka in om de gav mig en blick. Det behövdes aldrig, de stöttade varandra och löste de problem som uppstod i stunden inom gruppen.

Tillit och förtroende är vad hela masterarbetet har handlat om och vad intentionen med deras performance var. Den panik och den nervositet som framgår av ungdomarnas reflektioner efteråt, vad handlar den om? Brist på tillit? Inre eller yttre tvång? Är deras reaktioner ett misslyckande? Eller bara vanlig hederlig stress i en situation där mycket står på spel? (Som i vilken sporthändelse, offentligt framförande eller tävling som helst.)

Utifrån den process vi haft, utifrån de relationer som byggts upp, utifrån den feedback jag fått från dem och utifrån att själv känna igen mig i deras känsla, så är nervositeten en del av vad risktagandet handlar om - att våga utsätta sig själv. Våga göra något som en aldrig tidigare gjort, att utmana sina egna (och andras) begränsningar och gränser, det skapar nervositet. Och rädsla. Rädsla för att göra fel, för att bli offentligt utskämd.

Inför performancet har vi pratat om den nervositet som de känt inför utförandet. Jag har mött dem i det, bekräftat deras känsla och berättat om den ångest jag själv haft inför att ”stå på scen”. Jag har berättat för dem att jag inte är någon skådespelare, att jag aldrig har sett mig själv som en person som agerar, men att jag en dag behövde en kropp för att iscensätta mina idéer. Min egen kropp var närmast tillhands. Det var så det började.

Till skillnad från *Tal till folket* som också ingår i ett event, en festival, så fungerar inte *Röster i nät* utan sin kontext. Den blir otydlig. När *Röster i nät* ställs i relation till de andra delarna är det starkt. I jämförelse med Senatores videoverk av projektet *The School of Narrative Dance*,

så innehåller och synliggör vernissage-eventet alla de delar som projektet byggt på. Det är ett event, en utställning, en visuell gestaltning, en gedigen process innan och ett verk efter. Under vernissagen finns pågående samtal, en inbjuden talare, min röst som konstnär, det finns deltagare i projektet, det finns ungdomar som gör performance. Här sker möten, människor blir involverade, olika kompetenser möts och perspektiv sätts i relation till varandra. Privata tankar blir allmängiltiga. Deltagarna blir synliggjorda och processen blir manifesterad. Ungdomarna är igångsättare, modiga, handlingskraftiga och självsäkra individer. De är subjekt och inte objekt. De är den kollektiva kraft som startar byggandet. Som får alla Konsthallens besökare att bli aktiva och passiva deltagare. Ungdomarna iscensätter en process och förkroppsligar det som både America Vera-Zavalas och mitt tal handlar om.

MELLAN DIG OCH MIG

-RÖSTER SOM RÖR SIG ÖVER GRÄNSER

En beskrivning

Utställningen är det står kvar efter vernissage-eventet.

I utställningen visas 40 videointervjuer där ungdomar har intervjuat och filmat varandra och en äldre generation. De har pratat om frågor som: Vad är frihet för mig - vad är frihet för dig? När är det okej att bryta mot lagen? Vad gör dig förbannad? Vilka drömmar har du? Vilka samtalsämnen lyfts aldrig upp till diskussion?

Intervjuerna visas som ett fyra timmar långt videoverk, i en biosalong i ett av rummen, inne på Göteborgs Konsthall. Samma intervjuer visas också i sex ”boxar” (tv-skärmar med playwoodramar runt sig, med 6-7 av intervjuerna på varje skärm). ”Boxarna” finns utplacerade i olika utrymmen på Konsthallen, tillsammans med en interaktiv vägg där besökaren själv kan delta och svara på två av frågorna från intervjuerna. Vad skulle du vilja fråga en vän? (Eller en partner, förälder, lärare, politiker, okänd, 100-åring...) På vilken plats och i vilka kläder skulle du vilja bli filmad? ²⁵

Funderingar, reflektioner och åsikter

Hur uppfattas utställningen utan tal och utan performance? Utställningen är säker. De riktigt brännande frågorna kommer inte fram. Det där som utmanar normer och strukturer, klass, kön och etnicitet, som bryter mot tabun och överskrider gränser på mer radikala sätt. Det där som går under huden och ställer allt på sin spets.

Jag hade behövt göra andra konstnärliga val, göra urval, redigera, korta ner och ställa rösterna mot varandra. Nu försvinner det i den oredigerade mängden filmat material. (För denna utställning var ramarna att deltagarnas intervjuer skulle visas i sin helhet, men med möjlighet att klippa om materialet till nya verk i framtiden.)

Den interaktiva väggen är det som skapar dynamik i utställningen. Besökaren blir en aktiv deltagare inte bara en passiv betraktare. Hen kan välja att själv delta eller att bara läsa svaren som andra besökare har skrivit. Lapparna på väggen blir till en samling av röster och indivi-

25 Se dokumentation sid 116-127

der i vårt samhälle. Det finns en ärlighet och en direktet i svaren. Mellan lapparna uppstår nya dialoger och relationer, i mellanrummet mellan fråga och svar, mellan det som är uttalat och outtalat, mellan sårbarhet, ilska och drömmar, mellan humor och allvar, finns det där som vibrerar.

Förändrade förutsättningar

Tanken från början var att visa videointervjuerna som två stora videoprojektioner, en film med ungdomarna och en med de vuxna, på motsatta väggar, i ett av de större rummen längst in i Konsthallen. Sent i processen visade det sig att båda dessa utrymmen skulle vara upptagna, istället skulle projektet visas i lärummet på tv-skärmar, i rummets befintliga miljö bland bokhyllor, fåtöljer, informationstavlor etc. Denna nya information kastade omkull hela idén om projektet, om ungdomarnas möjlighet att få komma till tals, bli lyssnade på - inte minst av en vuxenvärld. Deras och de vuxnas röster skulle tryckas ihop och befinna sig i det minsta rummet på Konsthallen, ”i rummet som blev över”.

Hur förhåller en sig som konstnär när förutsättningarna ändras?

Detta gick emot syftet med hela projektet, jag såg ett etiskt dilemma, som jag kommunicerade till Konsthallen och som vi tillsammans var vi tvungna att hitta en lösning på. Lösningen blev att använda lärummet som utställningsrum och att låta utställningen pågå också i andra utrymmen av byggnaden.

Mitt agerande och min integritet som konstnär i denna situation, att lyfta och påtala en för mig väldigt problematisk situation, förändrade strukturer. Jag lyckas tillsammans med Konsthallen skapa ett nytt handlingsutrymme, en ny lösning, som inte krockar med etiken. Istället för att utställningen krymper växer den. Den får mycket större utrymme än vad som var tänkt från början.

De nya förutsättningarna påverkade masterarbetet som helhet, de konstnärliga val jag tog och den gestaltning som jag presenterade. Det förflyttade tid och fokus från processen i *Frirummet* till att hitta rumsliga och konceptuella lösningar för utställningen. Vilket förstärkte andra (och redan tidigare) skav kring konstnärlig frihet och kring mitt eget handlingsutrymme som konstnär i deltagardrivna projekt, nu också med hänsyn till de ramar och nya villkor jag hade att arbeta utifrån.

FRIRUMMET

En beskrivning

Frirummet är den största delen av mitt undersökande arbete. Intentionen var att mötas i en forskande, kreativ och demokratisk process. För att prata om det som är viktigt och gestalta det tillsammans. En process vars ”insamlade” material skulle ligga till grund för en performance-installation på längre sikt.

Masterarbetet och höstens process var Del 1 av detta arbete. Det skulle leda till ett pilotverk - där ungdomarnas röster och tankar i *Frirummet* omsätts till en offentlig gestaltning, samt utställningen med videointervjuerna på Göteborgs Konsthall.

Del 2 var att använda materialet som jobbats fram till att skapa nya verk. Som gruppen tillsammans utvecklar eller som jag som konstnär själv skulle fortsätta med. En större produktion, där ungdomarna deltar som aktörer eller där jag/andra ungdomar/aktörer/publik deltar. En performativ gestaltning med ”otränade kroppar” som är experter inom sitt område - som en del av estetiken. Där verket inte är en dokumentation av en process, utan en gestaltning som har ett konstnärligt värde.

Processen som medel eller som mål?

Arbetet skulle kunna jämföras med en devising-process²⁶ inom dansen och teatern, där processen leder till en föreställning. Den här processen skulle leda fram till en gestaltning, ett material som ungdomarna själva var med och kom fram till, men det fanns inte ett tydligt slutmål. Det var inte bestämt på vilket sätt de skulle delta i verket, på vilken plats eller i vilken kontext, eller vilket datum det skulle ske. (Utställningen på Göteborgs Konsthall visste de om, men videointervjuerna var bara en startpunkt i processen, inte målet.) Projektet handlade lika mycket om att bygga relationer, att få en grupp att arbeta kollektivt, att skapa ett rum, ett forum, för att dela med sig av de viktiga och brännande frågorna och att hitta kärnan, friktionen och det som vi tillsammans ville gestalta. I en devising-process (inför en föreställning) är ramar och roller oftast definierade, aktörer och konstnärligt team vet innan vad det är för typ av projekt de ska medverka i. *Frirummet* är ett konstprojekt i gränslandet mellan samtidskonst, performance och postdramatisk teater som är baserad på en deltagardriven process. Min och ungdomarnas

26 Devising - att utveckla och bygga upp materialet tillsammans i ensemblen, till skillnad från att utgå från ett redan färdigt manus.

roller i projektet var inte lika klart och tydligt definierade. Inte ramarna heller. *Hur mycket kan jag styra projektet och hur mycket ska jag lyssna in? När är det en demokratisk process och när övergår det till att uppfylla mina egna mål och önskningar? När blir det bara ett feel-good-projekt och inte ett konstprojekt med kritisk potential?*

Denna otydlighet, skapade en frustration, en stress hos mig och en oklarhet i vad projektet var och vart min konstnärliga frihet låg. Det jag ser nu, är att två olika förhållningssätt krockar, ett där processen är ett medel för att nå ett mål och ett där processen är ett mål i sig själv.

Från postdramatisk teater till ett socialt rum

Efter många veckors tvivel skriver jag efter en träff med ungdomarna:

Jag tänker att det här är kvittot. Det här säger mig att jag är på rätt spår. Jag gick hem med känslan av att det jag gör är skitviktigt. Och i allra högsta grad på riktigt. Jag skapar ett utrymme för dialog. För reflektion. Där deras tankar och åsikter lyssnas på och tas på allvar. Jag ger dem mina perspektiv som konstnär och som människa. Perspektiv som är 'annorlunda', mot vad de vanligtvis möter. Jag erbjuder indirekt en normkritisk blick, bara genom mitt sätt att vara och berätta om mina egna erfarenheter. Jag är en vuxen person som också delar med mig av mina svagheter, min sårbarhet som människa, genom att tillexempel säga att jag hatar att mingla. Att jag helst vill gömma mig på toaletten när jag hamnar i nya okända sammanhang. Och jag får direkt medhåll från en av dem: 'Jag GÖMMER mig på toaletten, sen SPRINGER jag därifrån och hamnar ensam på Stigbergstorget klockan tre på natten...'

Jag ska sluta oroa mig över vad det här projektet kommer att resultera i. Den här processen ÄR konsten.

Jag ser och upplever på ett väldigt direkt sätt att jag påverkar ungdomarna genom min metod. De är engagerade, entusiastiska och beredda att dela med sig. Jag sår frön av normkritik, som de kan bli stärkta av (eller skita i), som de själva kan ta med sig vidare i livet och i samhället.

Jag skapar det rum som jag själv önskar att jag hade när jag var ung. Där det är okej att vara som man är, där en blir lyssnad på och tas på allvar.

Andra konstnärer och verk

”It is not what you see that is important but what takes place between people”, säger konstnären Rirkrit Tiravanija, en av de konstnärer som förknippas med den relationella estetiken²⁷. Tiravanija skapar sociala rum genom att tillexempel bjuda på mat i ett utställningsrum. Hans iscensättningar ger besökarna möjlighet att interagera och delta. De bygger inte på en deltagardriven process eller på en specifik grupp²⁸ som *Frirummet* gör, men människorna och relationerna i det sociala eventet är verket.

Oda Projesi är ett konstnärskollektiv vars konst ”kännetecknas av det utbyte av livserfarenhet som sker i mötet mellan människor. Den opererar i det offentliga rummet, samtidigt som den fungerar som ett verktyg för interaktion mellan deltagarna.”²⁹ I deras *Apartment projekt* hyrde de under flera års tid en trerumslägenhet i Galata, Istanbul. De förvandlade det privata rummet till en offentlig plats, lägenheten blev en mötesplats för grannar, barn, konstnärer, musiker och arkitekter, för planera projekt, socialisera, hålla eller delta i workshops och skapa events. Det var ett rum för att vara tillsammans både innanför och utanför en konstkontext. På sin hemsida skriver Oda Projesi:

*The main aim of the project is to multiply the possibilities of making art by drawing attention to ordinary way of living. The Oda Projesi lives on the potential of everyday life practices. It draws on the plural, complex ways of making in everyday life. It reclaims everyday life as a way of making art. It is a social sculpture in process, an unfinished everyday life performance being shaped by the relationships between people and spaces. Its inspiration comes from the rhetorics of everyday life shared by all.*³⁰

27 Den relationella estetiken fokuserar på mänskliga relationer och social interaktion. Begreppet myntades av Nicolas Bourriaud 1996, men konstnärer har arbetat i denna typ av konstprojekt innan dess. Läs *Relational Aesthetic*, av Nicolas Bourriaud, Les presses du réel, 2002.

28 Ungdom mellan 16-19 år har varit kriteriet för att delta i *Frirummet*.

29 Per Brunskog, *Oda Projesi D-uppsats konstvetenskap*, Sid 3, Lunds Universitet.

30 Hemsida *Oda Projesi*: www.odaprojesi.com

Funderingar, reflektioner och åsikter

På liknande sätt som Oda Projesis *Apartment projekt* fungerar *Frirummet*. Vi fikar tillsammans varje gång vi träffas. Pratar om vardagen och livet. När vi fikar finns det inga krav på att leverera eller prestera - i det skapas en frihet. Det sätter en stämning, i kroppen och i rummet. På detta sätt når vi avslappnade, intressanta och respektfulla möten. Vi bygger relationer. Ungdomarna har mod att släppa taget, att riskera och utelämnas sig. De får uppgifter och utmaningar, nya idéer växer fram gemensamt, vi pratar om konst, vi tittar på konst, vi gör konst. Jag skapar förutsättningar för ungdomarna i gruppen att våga och ta plats. Jag arbetar tillsammans med dem, inte för dem. Jag ger dem inte plats. De tar plats. Min roll har varit att skapa utrymmet för dem att kunna göra det.

För Oda Projesi är konsten snarare ett verktyg än ett mål eller utgångspunkt. Processen är viktigare än slutprodukten. För mig är konsten både ett verktyg, ett mål och en utgångspunkt. Det är både en process och en gestaltning och en process som en gestaltning. I *Tal till folket* och *Frirummet* involveras konsten i deltagarnas liv och i deras vardag, det möter deltagarna i en process och betraktarna som tar del av gestaltningen när det visas på ett offentligt torg eller i en konsthall.

Både Tiravanija och Oda Projesi skapar sociala rum som bygger på mellanmänniska relationer, till skillnad från dem vill jag skapa rum som på ett aktivt sätt också utmanar, vänder och vrider på perspektiven.

Frirummet som gestaltning och verk

Frirummet var från början tänkt att presenteras fristående från utställningen *Mellan dig och mig - Röster som rör sig över gränser*. När förutsättningarna och formatet för utställningen förändrades, fanns inte tiden till att göra det. Ramarna för performancet *Röster av nät* var den konstnärliga "lösning" jag såg. För att kunna genomföra en gestaltning tillsammans med ungdomarna utifrån vår process.

Ramarna som fanns för *Röster i nät* (att ingå i en specifik utställningskontext) skapade begränsningar. "Performancet blev på ett sätt ett hinder, då vi hade mycket annat på gång och hade kunnat skapa mycket annat. Samtidigt var det en fördel att ha det sent då vi hade mycket tankar som grupp att utgå ifrån och jobba med" (utvärdering från en av ungdomarna)

Det material och kritiska potential som finns i *Frirummet*, allt det som detta rum består av; diskussionerna, ungdomarnas personliga reflektioner och upplevelser, uppgifter och utmaningar de utfört, performativa handlingar och iscensättningar, det normkritiska och gränsöverskridande, det arga, absurda, lekfulla och viktiga - det kommer inte fram i gestaltningen av *Röster i nät*.

Frirummet är den tillit, de förtroenden och de relationer som har utvecklats, de tankar, frågor och perspektiv som har utbytts, de röster som har tagit plats och synliggjorts. Verket är det demokratiska samtalsrum som skapats, den kollektiva grupp som formats. En grupp som nu fortsätter att träffas, som bildat en ”ungdomsförening” för att fortsätta jobba med performance och samtidskonst på egen hand.

EPILOG

-TANKAR OM TVÅ ÅRS ARBETE MED DELTAGARDRIVNA PROCESSER OCH VERK.

Alla människor har inte samma förutsättningar, och vi är alla del av en samhällsstruktur. Jag hävdar att samtalet, dialogen och frågorna behövs, för att kunna mötas på riktigt oavsett bakgrund och värderingar. De behövs för att kunna sätta i perspektiv och kritiskt granska och för att utföra handlingar som ruckar på strukturer i individen och i samhällets fundament.

Frihet är att ha makt.

*Frihet är att förstå vilken egen makt en har,
att vara i sin makt, inse den och att det är möjligt att kunna
påverka, inverka och samverka med andra.*

I masterarbetet har jag fokuserat på en process där andra människor (ungdomar) varit aktiva deltagare, där deras tankar och åsikter har stått i centrum. Där olika perspektiv mötts, ifrågasatts och analyserats. Jag har jobbat med olika grupper av ungdomar, inte på urval av att de har en specifik grupptillhörighet utan för att de är mellan 16-20 år och varit intresserade av att delta. För att de velat dela med sig av just sina tankar och erfarenheter, och för att jag har velat möta dem i den ålder och den period av livet som de befinner sig i. Min ambition från början var att jobba med ungdomar från hela Göteborg, för att få en blandning av deltagare utifrån klass, kön och etnicitet. Av olika orsaker gick detta inte att genomföra. I videointervjuerna finns en större spridning och fler perspektiv representerade, då vi aktivt sökte efter mer heterogena grupper. Masterarbetet har inte haft för avsikt att representera och ge plats och röst åt alla ungdomar. Deltagarna representerar bara sig själva.

I *Frirummet/Röster i nät* och i *Tal till folket* har gruppen varit utgångspunkten för hur projektet utvecklats och hur jag drivit arbetet framåt. Det kollektiva arbetet, gruppdynamik, min roll som konstnärlig ledare har utvecklats och utmanats. Jag har genom arbetet blivit medveten om mina metoder som konstnär (och som pedagog), styrkan jag har i att leda, inspirera och skapa öppna och tillitsfulla rum tillsammans med andra, mitt förhållningssätt till en performativ praktik, hur jag angriper det, pratar om det och agerar det i relation till en oinitierad grupp, och i relation till andra utövare. Jag har också blivit medveten om svagheten jag har i att inte kunna begränsa mig, att vara för visionär och se hundra olika möjligheter. Dilemmat som uppstår när jag omedvetet försöker kombinera två olika förhållningssätt, ett där processen är ett medel för

att nå ett mål och ett där processen är ett mål i sig själv. Vändningen som *Frirummet* tog när den insikten slog mig, att processen och det som hände i rummet var verket, inte materialet vi ”samlade in”. Etiska dilemman som uppstår av att arbeta tillsammans med andra människor. Maktpositionen jag har i relation till de deltagande ungdomarna. En vilja att vara lyhörd och inlyssnande, inte utnyttja eller utsätta dem för mer obehag än vad som är etiskt försvarbart och låta det vara en kollektiv och demokratisk process, samtidigt som en konflikt i mig själv vuxit sig starkare och starkare då min röst som konstnär inte fått tillräckligt med utrymme.

Jag har fått nya insikter och lärdomar, masterarbetet har också rest många frågor som jag här i epilogen ska försöka besvara, diskutera och resonera runt. En del frågor släpper jag, andra kommer jag att ta med mig i mitt fortsatta konstnärskap.

***Går det att behålla konstnärlig frihet och skapa en kritisk potential i deltagardrivna processer och verk, utan att etik eller estetik kompromissas bort?
Hur ser dess arbeten ut?***

Det var betydligt svårare än jag väntat mig att behålla riktning och konstnärlig vision, att förhålla mig till etiken och estetiken, i relation till deltagare och samarbetsparter.

I masterarbetet har jag haft en tendens att lyssna in för mycket, jag har varit rädd för att utnyttja den maktposition jag har som konstnär och ledare gentemot ungdomarna. Att jobba med människor kräver etiska överväganden, och med ungdomar under 18 år ännu större. En god etik är till exempel att lyssna in och ta beslut grundade på deltagarnas viljor, inte köra över dem eller tvinga dem till saker de inte vill. Ungdomar är fortfarande under föräldrarnas förmyndarskap, vilket gör att de inte har rätt att ta alla beslut själva. De är också i en process av att forma sin egen identitet, där de kanske ännu inte kan formulera sina egna ställningstaganden, viljor eller inse konsekvenserna av en handling. Mina förslag och beslut måste vägas mot detta. Ett JA från en deltagare behöver inte betyda ett ja, utan kan vara ett uttryck för en rädsla att säga nej, att gå emot mig eller resten av gruppen. På samma sätt som ett JA kan betyda NEJ, kan ett nej, ett ogillande eller ifrågasättande omvändas till motsatsen, för att det kanske handlar om just rädsla, för det okända, för det icke-normativa och så vidare. Det är en känslig och hårfin gräns att förhålla sig till och att våga utmana.

Gruppen ungdomar som jag har jobbat med har varit öppna, nyfikna, orädda och ifrågasättande. Deras ifrågasättanden och ibland ogillanden har varit utmanande och viktiga erfarenheter. Det har skapat dynamik i rummet och synliggjort brister och möjligheter i projektet och i mitt ledarskap.

”... själva anledningen till att dessa brister i ledarskap och informationen uppstod var eftersom att Monique medvetet ville lämna plats till oss ungdomar att tänka fritt, så att det verkligen var vad vi ungdomar ville som hon synliggjorde. Att detta var ett problem, kände Monique genast igen och sa att det var något som hon hade funderat mycket över. Efter det tillfället som vi pratade om det, så har hon tagit en tydligare ledar roll och jag har därför känt mig mycket mer inkluderad i gruppen.”³¹

Min ängslan för att inte vara demokratisk och inlyssnande har påverkat min förmåga att ta beslut, de drastiska och ibland svåra beslut som behövs för att riskera, för att ställa saker på sin spets och ta de konstnärliga val som behövs för att skapa verk med kritisk potential. Såhär i efterhand upplever jag att jag säkrade för mycket i projektet.

Min styrka som finns i att hålla processen öppen, att utforska, att dyka djupt och att se potential och möjligheter i allt, är också en stor svaghet när det gäller att ta beslut. Detta blir extra viktigt att hantera när en leder andra, för att få dem med på tåget, för att förstå vart vi är på väg. Det märkte ungdomarna också, som både i och efter vår process kunde uttrycka: *”Jag förstod inte varför vi gjorde det där?”* Men också motsatsen: *”Det var bra att processen var så öppen, för då gavs vi utrymme.”*

För att leda och driva deltagardrivna projekt, som rör sig mellan olika fält och kompetensområden, krävs många olika egenskaper och kunskaper. Det är lätt att ätas upp av projektledning, administration, av deltagarnas viljor, av samarbetsparters agendor, bidragsgivares riktlinjer – kulturpolitiska mål etc. Detta är en stor skillnad mot att arbeta som konstnär i egna projekt som auteur och aktör, då kan en arbeta i mindre omfattande projekt och behöver främst ta hänsyn till sin egen vilja och kompetens. Eller mot att skapa objekt i en ateljé, där en kan stänga dörren till omvärlden helt. Varje ny situation och nytt möte, i en deltagardriven/kollektiv process, kräver något nytt av mig.

Hur ser då de deltagardrivna processer och verk ut, som behåller en konstnärlig frihet och en kritisk potential, utan att etik eller estetik kompromissas bort? Jag vet inte exakt hur dessa arbeten skulle se ut för mig. Frågorna runt etik, estetik och konstnärlig frihet är frågor som jag tror att alla inom detta fält brottas med. På ena kanten av skalan deltagardrivna projekt ser jag de ”community”-projekt som utgår ifrån deltagarnas personliga viljor och egenskaper, som riskerar att lyssna in deltagarna för mycket och bli ”feelgood”-projekt. På andra kanten

31 Från en skriftlig utvärdering med en av ungdomarna i *Frirummet*.

finns de konstnärer som låter människor delta för att iscensätta ett koncept, som lyckas behålla konstnärlig frihet och kritisk potential men där etiken istället kan äventyras genom sättet de ”använder” sina deltagare. Denna skala är inte svart eller vit, jag generaliserar för att visa på ytterligheter jag ser inom fältet.

För mig handlar det om att hitta en balans mellan min vision som konstnär och den roll och input jag önskar att deltagarna skall bidra med. Kanske handlar det också om att i varje nytt projekt våga utmana och undersöka de egna etiska och estetiska gränserna i relation till deltagare och samhälle?

Utifrån de lärdomar jag dragit kommer mina deltagardrivna/kollektiva projekt i större utsträckning att utgå från ett koncept, framför deltagarnas personliga viljor och egenskaper. Jag känner nu en vilja att i kommande projekt istället utgå ifrån mig själv (mitt självbiografiska perspektiv) i större omfattning än jag gjort i masterarbetet, från de frågeställningar som specifikt intresserar mig. Frågeställningar som då undersöks utifrån den kontext eller den grupp/community som jag arbetar med. Jag kommer också att sätta upp snävare och tydligare ramar för att begränsa projektet, där det kommer vara klart definierat från början vad min, deltagarnas och samarbetsparters funktioner är, vad som förväntas av oss och på vilket sätt vi bidrar och deltar i projektet. Som konstnärlig ledare kommer jag ta en ännu mer drivande och beslutsfattande position - vara mer av ”regissören”.

Vad innebär konstnärsrollen? Vad är konst?

Dessa frågor kan tyckas självklara att besvara för en enskild utövare, men är och har varit väldigt komplexa frågor i mitt konstnärskap och i detta masterarbete. Inte minst utifrån den allmänna konstsyn som jag upplever fortfarande råder (där konstnären arbetar ensam i sin ateljé, gör objekt, målar eller skulpterar).

Konstnären är en kompetens, precis som projektledaren, ungdomsledaren, socialarbetaren, pedagogen. Gränserna däremellan kan vara flytande och nästan upphöra att existera i deltagardrivna projekt som det här. Det är utifrån konstnärens perspektiv, utifrån min specifika kompetens och mitt förhållningssätt som jag pratar, handlar och agerar. För att skapa samarbeten, bygga relationer, få människor att öppna sig och våga delta, kunna förhandla etcetera, använder jag mig av dessa andra kompetenser, som medel för att nå konstnärliga mål.

Det är också just i min kompetens som konstnär som möjligheten ligger i att göra projekt med ett konstnärligt värde och kritisk potential, projekt som inte fastnar i att bli ”feel-good” eller ”verktyg-för-lärande”.

Konstnären och pedagogen är de roller och kompetenser som har varit svårast för mig att skilja åt. De behöver inte skiljas åt, men de behöver definieras för att förstå utifrån vilka olika positioner de agerar.

Vad finns det för likheter och skillnader i rollen som konstnär och pedagog? I både rollen som konstnär och pedagog finns det en vilja till dialog/kommunikation, en vilja till att möta andra människor. Det finns en vilja att få deltagarna nyfikna, intresserade och inspirerade, för att inhämta kunskap, utveckla sig själva eller för att utbyta kunskaper genom ett deltagande. Som pedagog är mitt syfte att lära ut och/eller att hjälpa deltagarna att utveckla och tillskansa sig en viss kunskap. Konstnärens uppgift är inte i första hand att lära ut, (även om det också kan ingå) utan att utbyta och utveckla idéer, utifrån en konstnärlig position och vision. Där pedagogik kan fungera som metod, för att synliggöra och förverkliga dessa syften.

Vad finns det för likheter och skillnader mellan konstens betydelse och villkor för dessa olika kompetenser? Som pedagog behöver arbetet bara ha bäring för deltagarnas egen utveckling. Det finns inga krav på ”konstnärlig kvalitet”, kvalitén ligger i deltagarnas engagemang, entusiasm, vilja att lära sig etcetera. För pedagogen/pedagogiska projekt är konsten i första hand verktyget för kunskapsinhämtning, reflektion etcetera och/eller för att lära en specifik teknik. För konstnären är idén och konsten som uttrycksform grundförutsättningen för skapandet, där också den ”konstnärliga kvalitén” är viktig. Med det menar jag en gestaltning som består av en komplexitet i utformning och uttryck, där det finns flera lager i läsningen av arbetet. Ett arbete som har bäring också utanför det pedagogiska rummet, inte bara för deltagarna och deltagarnas närmast anhöriga, utan i en konstkontext och i samhället i stort.

Vad är konst? Efter det här masterarbetet har jag fått nya perspektiv på min konstnärliga praktik. Masterarbetet liknar mina tidigare processer i att jag undersöker, forskar och gräver i ett ämne/tematik/problematik. En process som leder till ett stort och omfattningsrikt material, som kan ta sig uttryck i många olika medier och många olika verk. Nu ser jag att dessa djupgående processer inte bara är en del av min metod och mitt förhållningssätt, de är också en del av verket, den del av verket som inte alltid blir synligt i den gestaltning som slutligen presenteras. Denna insikt ger processen ett större och viktigare värde. I processen finns lärdomar, erfarenheter, samtal, förtroenden, förhandlingar etcetera. Allt detta arbete är inte ”bara” research och administration som måste göras, utan en del av projektet - KONSTEN. Vad som krävs. Vad som utgör fundamentet och byggstenarna i projektet och i konsten. Det ingår och är det som också gör arbetet och mycket av samtidskonsten idag komplex.

Denna insikt belyser också problemet jag ser med den generella konstsyn som råder. Vi (jag och andra inom fältet, i kulturpolitiken och i samhället) behöver prata om konsten på nya sätt, med nya begrepp, forma om strukturerna och bredda den allmänna synen på vad konst är och kan vara.

Vi behöver börja prata om andra rum än det traditionella konstrummet och scenrummet.

Är det offentliga rummet ett tredje rum, eller vad är det tredje rummet? Vilka rum är det jag som konstnär verkar i? På vilka sätt och var kan dessa andra rum för konst få verka?

Frirummet är ett exempel på ett annat rum. Det är ett fysiskt rum, och ett relationellt. Det är en förhandlingsposition mellan mig som konstnär och deltagarna. Det är olika roller och positioner i detta rum, som formas och omformas, utifrån de förutsättningar och situationer som uppstår.

I förhandlingen med Göteborgs Konsthall, som var en av samarbetsparterna i projektet, uppstår ett tredje rum. Förhandlingsrummet. Jag valde att ta diskussionen om det etiska dilemmat som jag såg, när hela projektets syfte - att synliggöra och låta ungdomar och vuxnas röster få ta plats - höll på att raderas, genom att utställningen föreslogs flytta från ett av de större utställningsrummen till ett hörn i läsrummet.

I förhandlingsrummet blev de som höll på att bli osynliggjorda synliga, rummet medvetandegjorde och visade på en rådande maktordning - som de förändrade förutsättningarna innebar och skulle komma att gestalta. Om man flyttar 40 deltagares röster från ett eget utställningsrum till att visas på några tv-skärmar i ett läsrum med dess befintliga inredning och användningsområde, berättar både handling och gestaltning något om vem som blir synlig och ges plats. (I detta fall på Konsthallen, men det skulle också tjäna som exempel och bli en iscensättning av strukturer som råder även utanför detta sammanhang.)

Det var i detta tredje rum som positionerna förflyttades, som nya förutsättningar kunde skapas, för projektet och för deltagarna.

Hur presenterar man ett projekt, vars styrka ligger i processen och i den intention/gestaltning som sker i dess specifika kontext? På vilka sätt kan en omsätta gestaltningen i processen så att det blir intressant för andra människor utanför projektet?

Masterarbetet har gett mig nya ingångar och förhållningssätt till presentation och gestaltning, och insikter kring förstahandspublik (-deltagarna i projektet) och andrahandspublik (-de som tar del av resultatet/gestaltningen av processen) som jag kommer att fortsätta undersöka.

På vilket sätt dokumenterar och samlar jag ihop resultatet av ett projekt? Hur kan jag presentera och prata om det i nya sammanhang? Frirummet är dokumenterat genom en blogg där både jag och ungdomarna har skrivit, och som en omfattande dokumentation i masteruppsatsen. Denna dokumentation skulle kunna bli en bok över projektet. Det finns också ljudinspelningar med reflektioner från deltagarna efter varje tillfälle, egna anteckningar, samt allt material vi tillsammans skapat i gruppen. Jag vet inte hur och på vilket sätt detta material är relevant eller av värde för andra än mig själv och deltagarna. Det är något jag behöver fundera

vidare på, liksom hur jag presenterar och pratar om det. En performance-föreläsning är ett sätt att gestalta och prata om projektet, samtal och workshops är ett annat.

*Hur kan process/verk omsättas i mindre skala, så att nya deltagare/betraktare/andrahandspublik får sin egen upplevelse? Hur skulle Frirummet kunna gestaltas på nya sätt, i nya sammanhang? Frirummet skulle kunna omsättas till dialoger och mötesplatser i nya privata och offentliga sammanhang. Tillexempel i anslutning till utställningen *Mellan dig och mig - Röster som rör sig över gränser* skulle nya deltagare kunna bjudas in till att samtala runt specifika frågeställningar tillsammans med mig som konstnär och sakkunniga på ämnet. Det konstnärliga värdet, utöver att skapa rummet för dialog, ligger i att också tillföra något överraskande till situationen som förskjuter perspektiv och verklighet, så att ett normbrott (normkritisk blick) kan uppstå. Frirummet (eller rummen) skulle kunna ske vid ett enskilt tillfälle, som en workshopdag eller som ett återkommande frirum under en längre period. På offentliga institutioner eller i mer oväntade miljöer; i min privata lägenhet, i en bastu på en simhall eller i ett av utställningsrummen på IKEA. De skulle kunna vara en helt vardaglig situation eller utvecklas till en mer förhöjd ”scenisk” upplevelse.*

En viktig insikt jag gjort är att deltagardrivna projekt inte behöver generera en gestaltning och visas för en andrahandspublik i nya sammanhang, det kan räcka med att det stannar som ett verk bland de som deltagit. Om projektet skall presenteras eller visas som en utställning eller som ett enskilt verk på en biennial (som Marinella Senatores *The School of Narrative Dance*) behöver jag ställa mig frågan: *Håller dokumentationen av verket samma konstnärliga värde som projektet i sig? Om inte, räcker det med att värdet ligger hos förstahandspubliken? Eller vad krävs det för annan typ av gestaltning för att kunna uppnå det?*

Hur kan den kompetens som är specifik för just konstnären - som bygger på en process snarare än ett uttalat mål - formuleras och värderas?

Hur kan vi prata om den sociala och deltagardrivna konstens eget värde, utan att blanda in ekonomi och välgörenhet?

I min roll som konstnär har jag inga färdiga svar, precis som alla människor har jag värderingar, erfarenheter och kunskaper utifrån vilka jag tar avstamp. Det är i undersökningen, i processen som perspektiven testas, formuleras, vänds och vrids på.

För att arbeta i sociala och deltagardrivna konstnärliga projekt, för att kunna nå ”resultat”, behövs tid, reflektion och eftertanke. Det får *inte* kompromissas bort.

Efter det här arbetet har det blivit ännu tydligare för mig hur viktigt det är (liksom svårigheterna som finns i innebörden av dessa ord - *tid, reflektion* och *eftertanke* – utifrån den tid och

det samhällssystem som vi lever i) och hur viktigt det är att hålla fast vision, integritet och att alltid kämpa för den konstnärliga friheten.

Jag anser att konsten måste ha sitt eget värde, helt oberoende av om marknadsanpassade kvalitativa och kvantitativa mål - som vårt samhälle har satt upp - uppnås. Annars mister den sin kraft, sin möjlighet att vara fri och radikal, att synliggöra, ifrågasätta och skapa friktion i situationer som behöver diskuteras, formuleras och kritiseras. Konsten mister sin unicitet, sin unika möjlighet att skapa visioner och nya handlingsutrymmen.

Vad är konstens kritiska potential i förhållande till socialt/politiskt engagemang generellt?

Jag tänker att konsten har möjligheten att både verka som en social/politisk handling och som en ”prototyp” - en iscensättning av ett tänkt scenario, en utopisk situation (eller en dystopisk) av och i verkligheten, i ”microformat”.

I förhållande till ett socialt/politiskt engagemang (som bygger på att belysa eller driva specifika frågor) tror jag att konsten kan vara mer komplex och mångbottnad. Genom konsten kan olika problematiker belysas och motsägas samtidigt. Till exempel kan en konstnär agera oetiskt för att illustrera ett strukturellt problem, samtidigt som hen i samma andetag också kritiserar sin egen roll och handling i denna struktur (till exempel Pål Hollenders film *Bye bye beauty*³²). Konsten behöver inte leverera svar och uttänkta lösningar, utan kan vara en motor till att skapa fler kritiska frågor. En dörröppnare för att tänka utanför sin egen box, för att skapa alternativ och perspektiv. För att få människor i det lilla och makthavare i det stora att tänka, känna, handla och agera.

Ett problem för konsten kan vara att den riskerar att fastna i att ”bara vara konst” och därför inte får det kritiska genomslag som ett socialt/politiskt engagemang kan åstadkomma. Konsten stannar i konstkontexten, kritiserar utifrån etik och estetik och inte utifrån samhällsangelägenheten och dess kritiska potential som finns där. (Som Dan Jönsson skriver om i boken *Estetisk rensning - Bildstrider i 2000-talets Sverige*³³) En fråga som jag bär med mig är: *När blir konsten en politisk handling som på riktigt kan förändra i samhället?*

Konstens styrka är samtidigt att det har andra språk och verktyg att agera med. Att den kan skapa handlingar (verkliga som fiktiva), mellanmänniska relationer, upplevelser som bara kan kommuniceras, förstås och tas in som en fysisk känsla i kroppen.

32 *Bye bye beauty* av Pål Hollender är en dokumentärfilm om prostitutionen i Riga, 84min, 2001, Sverige
33 Dan Jönsson, *Estetisk rensning - Bildstrider i 2000-talets Sverige*, 10TAL Bok, 2012

Hur ser jag på det konstnärliga värdet och konstens kritiska potential i masterarbetet?

I tidigare verk ser jag ett tydligare utmanande av olika gränser, normer och strukturer, nerven jag som konstnär är ute efter, risktagandet och sårbarheten jag utsätter mig för på ett personligt plan, liksom en mer humoristisk, expressiv och provokativ estetik.

I de performance-föreläsningar som jag gjort under utbildningen, som *Till minne av System Monika* (se sid 59), har jag fått insikter som gör att jag inte skall lägga av med att själv agera, vilket var min tanke när jag sökte in till masterutbildningen i Contemporary Performative Arts för två år sedan. Jag har en styrka som performer, jag har en röst och ett språk som jag triggas av, som andra berörs av och som jag vill fortsätta att utveckla och använda mig av.

I masterarbetet - i de deltagardrivna projekten, har min röst stått tillbaka till förmån för deltagarnas, estetiken till förmån för etiken, den konstnärliga friheten har begränsats på grund av de olika samarbeten projektet haft att förhålla sig till.

Detta är och har varit ett stort dilemma. *Frirummet* och utställningen *Mellan dig och mig – Röster som rör sig över gränser* har inte den skärpa som jag eftersträvade. *Frirummet* är ett lyckat projekt i många avseenden, ungdomarna (som tidigare inte arbetat med performance och samtidskonst eller med konst i en kollektiv process) har startat en egen grupp för att fortsätta jobba med performance och samtidskonst. Men det är inte ett hållbart projekt i längden, min kompetens, min konstnärliga frihet och konstens kritiska potential äts upp.

Att samarbeta innebär förhandlingar och kompromisser, ett givande och ett tagande, för att få både frihet och makt, utrymme och tid. Och pengar för att kunna genomföra de projekt en vill. I varje ny kontext och nytt projekt måste en ställa sig frågan: *Vart går gränsen för när jag inte kan samarbeta och kompromissa längre?*

I just detta arbete har jag kompromissat för mycket med min konstnärliga vision och frihet, både i relation till deltagare och samarbetsparter och i relation till de förutsättningar som fanns och de som kom att råda. I framtiden behöver jag sträva efter att hitta en balans mellan konstnärlig vision och förutsättningarna för att samarbeta - på vilket sätt som jag, deltagare och samarbetsparter medverkar. Så att den konstnärliga friheten behålls och för att konstnärsrollen inte skall ätas upp av projektledaren, socialarbetaren och/eller pedagogen.

Vilka alternativ har jag som konstnär när förutsättningarna förändras som i utställningen på Konsthallen? Kunde jag ha löst det på ett annat sätt?

I projektet valde jag att lägga min tid på att utveckla ett scenografiskt koncept för att binda ihop och lösa de rumliga svårigheter som fanns. Med facit i hand och med de lärdomar jag

dragit (av projektet i sin helhet och av utställningen) hade jag valt att gestalta, prioritera min tid, och bemöta de förändrade förutsättningarna på ett helt annat sätt. Jag hade istället dragit ner på utställningens fysiska omfattning, visat videointervjuerna som en utställning enbart i lärummet och istället jobbat med att aktivera utställningen - projektets innehåll och kärna genom ett antal events under utställningsperioden; seminarier, workshops, performance där jag, ungdomar och inbjudna gäster deltar. Jag hade lagt tiden på den konstnärliga gestaltningen, för att hitta den dynamik och friktion jag eftersträvar.

Det är också möjligt att jag skulle valt att hoppa av projektet helt (beroende på hur avtal, personliga och ekonomiska risker sett ut), därför att de etiska och estetiska ramarna krockar för mycket med de värden jag tror på och/eller skapar för stora begränsningar i mitt utövande. Jag och Konsthallen lyckades tillsammans att lösa de etiska dilemmorna runt utställningens gestaltning. De konstnärliga ramarna som jag hade att förhålla mig till (som att videointervjuerna skulle visas i sin helhet och inte kunde redigeras och klippas ner för detta sammanhang) upplevde jag som ännu mer begränsande när tiden för att utveckla andra delar av masterarbetet försvann. De delar där jag hade kunnat använda min kompetens och konstnärliga frihet fullt ut. I framtiden kommer jag att fundera en extra gång över vilka alternativ jag har, utifrån de förutsättningar som råder.

Några avslutande ord

Jag har genom detta masterarbete kommit närmare att integrera konsten i vardagen, i människors liv, än i tidigare verk. Deltagardrivna projekt är aktiva handlingar, de är inte ett konstverk du tittar på och sen går hem ifrån. Konstupplevelsen sker både i processen med deltagarna - som också är mottagare av konsten och "publiken" i verket, det sker också på traditionellt vis när gestaltningen möter en offentlighet, som den gör i *Tal till folket* och *Röster i nät*.

Ungdomar är de subjekt, som undersökning och process har utgått ifrån och som jag har arbetat tillsammans med. I nästa projekt kan det vara affärsmän, sopgubbar eller duktiga flickor. Psykiskt sjuka, kärnfamiljer eller underbetalda vårdbiträden...

***Hur kan jag i framtiden göra konst som blir en del av människors vardag och liv, blir en del av diskussionerna i det vardagliga, i samhällsrummet?
Kan jag göra det genom att arbeta med deltagardrivna performativa gestaltningar?***

*I det här arbetet är jag den lyckade entreprenören.
Jag är administratören, projektledaren, ungdomsledaren, socialarbetaren,
pedagogen.*

På tiden som blir över är jag konstnären.

DET ÄR ETT DILEMMA.

*Konsten tenderar att förpassas till administration, till att lösa praktiska
problem.*

Till att tillmötesgå deltagare och samarbetsparter.

Tiden för reflektion och konstnärlig vision äts upp.

Det blir en ironi.

Projektet och mitt privata liv fastnar i ett samhälles struktur.

NYLIBERALISMEN ÄR GUD.

Som konstnär och person är jag trött efter detta arbete.

Därför vill jag fråga:

-Hur kan jag (och du och alla andra) skapa ett hållbart liv i samhället idag?

-Hur kan jag som konstnär skapa hållbara konstprojekt i samhället idag?

Jag tycker inte att det här är ett hållbart konstprojekt i längden.

Formen är hållbar, men min roll i den är inte hållbar.

*För att skapa hållbarhet behöver jag sluta "springa" ett tag, ha
semester och fortsättningsvis operera i ett växelbruk mellan det
enskilda och det kollektiva konstnärliga arbetet.*

*Där jag är både konstnären som auteur och konstnären som
igångsättare – facilitator/kurator.*

För båda dessa arbetssätt är fruktbara.

NU behöver jag vara mer självisk och mindre demokratisk.

NU behöver jag utmana den nyliberala guden på

MER RADIKALA SÄTT.³⁴

³⁴ Texten är en del av scriptet i *performance-föreläsningen* (presentationen) jag gjorde under opponeringen av masterarbetet.

DOKUMENTATION

TILL MINNE AV SYSTER MONIKA *2004 † 2009

En performance-föreläsning på Högskolan för Scen och Musik, Göteborgs Universitet, december 2012

”Syster Monika gav mig en kropp att gömma mig bakom. Hon gav mig en roll att paketera mina tankar och åsikter i. Hon gav mig en karaktär att förhålla mig till. Syster Monika gav mig en frihet som till slut blev ett fängelse.”

Till minne av Syster Monika är en performance-föreläsning, en presentation av mig som konstnär. Vart jag kommer ifrån, vart jag befinner mig och inom vilket fält jag vill verka. Hur jag arbetar och vad jag vill undersöka.

Iscensättningen var ett försök att exemplifiera och visualisera mitt förhållningssätt och de metoder jag är använder och är intresserad av att utforska; Människor som deltagare i process och verk. Det privata kontra det allmängiltiga. Verkligheten och fiktionen. Sårbarheten och risktagandet. Kommunikationen och interaktionen. Tematiken och samhällskritiken.

Den är gjord specifikt för sin kontext, för lärare och studenter på Högskolan för Scen och Musik, Göteborgs Universitet.

ÄR MAN INTE
SÅ SNYGG SOM JAG
ÄR FÅR MAN
BE TILL GUD
ELLER STADS-
MINISTEREN
ATT HAN
HJÄLPER
EN.

Performance-föreläsningen börjar med Syster Monika ståendes på en pedistal, tillsammans med ett bildspel - en tillbakablick på performance, aktioner, text och illustrationer från hennes liv (2004-2009).

När bildspelet är slut kliver Syster Monika ner från pedistalen, klär av sig sina kläder och lägger i en svart plastsäck, ackompanjerad av ett youtubeklipp från prinsessan Dianas begravning.

Syster Monika är begravd i den svarta plastsäcken, kvar är Monique.

Föreläsning om mitt konstnärskap och idén runt Masterarbetet.

Publiken diskuterar i bikupor frågeställningen: Vad innebär det att vara ung idag?

Script: TILL MINNE AV SYSTER MONIKA

Slide 1) Till minne av SYSTER MONIKA *2004 † 2009

**Bildspel syster Monika + ljud I've Been looking for freedom.*

-Syster M står på ett podie under bildspelet.

-Ljus på Syster M (pedistal till vänster om projektion)

****Text som projektion:***

18 januari 2006

Jag maskerar mig för då kan ingen se vem jag är.

Då kan ingen se verkligheten.

Jag blir en illusion som man kan älska eller hata.

Jag behöver inte ta åt mig, jag kan om jag vill.

Jag kan leka att jag är någon annan.

Någon jag älskar att hata.

Någon jag hatar att älska.

Jag maskerar mig.

Det ger mig frihet.

Allting är på låtsas. Inget är på riktigt.

****Begravningsmusik-***

Youtubeklipp från prissensan Dianas begravning

-går ner från podiet

-Frontljus istället.

****Börja klä av mig (under begravningsmusiken).***

Lägger Syster M.s kläder i en svart sopsäck. Står själv kvar i trosor och BH.

-Sänk ljudvolym

Säger: Syster Monika, farväl.

För er som inte kände henne så väl:

-plockar ut lapp ur BH.n

****Läser en dikt för Syster Monika.***

Det var en fantastisk tid som jag och Syster Monika fick tillsammans. Jag har så mycket att tacka henne för. Hon gav mig frihet. Att utvecklas. Hon gav mig mod. Att utmana, mig själv och samhället. Syster Monika testade gränser och skapade nya. Hon tog plats och bad inte om ursäkt för det. Hon hade makten över sin egen kropp. Hon var lite för mycket av allt. Hon var

den som jag inte vågade vara. Syster Monika gav mig en kropp att gömma mig bakom. Hon gav mig en roll att paketera mina tankar och åsikter i. Hon gav mig en karaktär att förhålla mig till. Syster Monika gav mig en frihet som till slut blev ett fängelse.

-Stå vid plastsäcken tills musiken börjar ta slut,

-kyss dikten och lägg ner i säcken

-knyt ihop säcken

-ställ åt sidan när musiken tystnat.

***Text som projektion:** Allting är på riktigt, inget är på låtsas.

***Går till talarstolen:** hämtar papper och säger: *Har någon lust att tända i taket?*

-Tänd ljuset i taket

-Går ut på golvet och säger:

Jag är ingen roll. Jag är ingen skådespelare. Jag är inget yat-system. Ingen fysisk teater. Ingen laban-teknik. Ingen balett-teknik. Ingen opera-röst. Inga strängar på någons lyra. Jag är en kropp. En människa. En behållare av tankar, känslor och erfarenheter. JAG är på riktigt.

Livet är en verklig såpa. Där hämtar jag uppslag. Där finns händelser som är bättre än all fiktion i världen.

****Läser texten (ute på golvet):***

Hon har varit död i många år, nu har hon återuppstått.

Jag är inte intresserad av att prata om vädret. Jag vill inte dela med mig av min vardag, till en person som lika gärna kunde varit kvinnan bredvid mig på spårvagnen.

Det finns så mycket som ligger emellan oss. En hel ocean. Det är där jag vill börja. Dyka ner i oceanen och se vad som finns där.

Inte för att få en ursäkt. Utan för att överhuvudtaget mötas.

Jag tror att jag skulle kunna möta henne idag, utan att mina känslor och min ilska skulle ta över. Jag tror att jag skulle kunna hantera de svar jag får och inte längre ta det så personligt.

Jag tror att jag inte längre skulle ta åt mig av angrepp och skuldbeläggande och inte heller behöva gå in i försvarsställning.

Kanske för att hon är döende.

Jag tror att jag skulle kunna träffa henne som en vuxen människa. Som inte längre har barnets band till modern. Som inte längre söker efter den villkorlösa kärleken.

Jag tror att jag skulle kunna simma runt och möta henne med en nyfikenhet på hur hon tänker och ser på saker.

På livet och på relationerna.

Betrakta det med ett utifrånperspektiv, som en tredje person, med distans.

Med en distans och ett förhållningssätt som bara den tid som passerat kan skapa, som bara de år av bearbetning kan ge.

Livet har fortsatt att levas, livets erfarenheter och insikter har format mig.

Hon har varit död i många år, har hon återuppstått nu?

Det finns saker som är genomgripande i allt jag gör. Jag utgår i princip alltid ifrån en frågeställning, en företeelse eller ett tema som jag är intresserad av att undersöka vidare. Det handlar om orättvisor, om frihet, makt, om normer, strukturer, om rätten att få vara som man är, att ta plats, om krav och ideal och meningen med livet. Om sociala, politiska och existentiella frågor. De tar utgångspunkt i personliga intressen och erfarenheter. Jag använder och utsätter mig själv, mina styrkor och svagheter, för att komma åt kärnan, för att kommunicera och interagera med omvärlden. Jag sätter det personliga perspektivet i relation till samhället och världen, för att göra det allmängiltigt. Jag använder konsten för att vända och vrida på perspektiven, för att skapa alternativa världar, för att göra det osynliga synligt, för att plocka fram och diskutera det som är tabu, det som bränns och det som skaver.

Slide 2, (15min) *Dokumentära bilder; jag & mamma, jag och studenten och jag som ungdom+vem är du bakom ytan?

Jag är intresserad av människor, av relationer och av att mötas på riktigt och på djupet.

Vem är du bakom ytan? Vad är du rädd för? Vad har du för drömmar? Vad är det viktigaste i livet för dig? Vad gör dig arg? Hur vill du förändra världen? Hur kan vi förändra världen tillsammans?

Jag är intresserad av er kompetens som skådespelare och av er kompetens av att vara människor. Jag är intresserad av brandmän, pensionärer, fabriksarbetare, ungdomar, fångar, feminister, dansare, fotbollstränare, operabesökare... sjuka som friska, normala som "onormala", svarta som vita.

Jag vill involvera dessa röster, människor och kroppar i mitt konstnärliga arbete, i både process och verk. Låta deras perspektiv få en röst, i relation till mitt perspektiv.

I mitt masterprojekt, som jag kommer börja med efter jul ska jag undersöka frågeställningen "Vad innebär det att vara ung idag?" tillsammans med dem som är experter. Ungdomarna.

(slide: 16.30min) Jag skall också undersöka metoder för deltagande och hur jag kan arbeta community-baserat.

****Interaktion med publiken***

Jag tänkte ta chansen att påbörja projektet, här och nu, och fråga er samma fråga:

1. Vad innebär det att vara ung idag?

Ni kan diskutera med den som sitter bredvid er i 2minuter.

-Cecilia har du lust att ta tiden?

-Ber sen publiken berätta några av sina svar. Har ni lust att dela med er av era tankar?

****Avslut och interaktion***

Jag ska försöka avsluta här nu för att inte dra över tiden...

Jaa...Så står jag nu här, som mig själv, i ett teaterhus utan någon som helst vilja att spela teater, men med en vilja att låta er och andra människor delta i process och verk.

Jag tänkte nu låta er få avsluta den här presentationen och samtidigt avgöra framtiden för mig.

Ni kommer få två val.

Vi kan likna det här vid en folkomröstning. I folkomröstningar har allas röster lika värde.

I en utbildningssituation som detta är har beslutsfattarna oftast sista ordet.

Hur skall vi göra nu? Ska lärare och studenter ha samma makt att avgöra utgången för min framtid, eller ska lärarna ha tillexempel dubbla röster? Vad tycker ni?

Jag läser frågorna och sedan gör vi en handuppräckning.

Slide 3 (25min)

Frågor att välja på:

A) Ska jag ta på mig mina kläder, stänga dörren till detta hus och tacka för mig?

B) Ska jag vara kvar i detta hus, nästan naken, i rollen som mig själv för att möta institutionen, samhället och världen utanför?

Ok, då blev det svar...

A) Jag ska ta på mig mina kläder, stänga dörren till detta hus och tacka för mig.

-Säger lågmält Tack. Och tar på mig mina kläder.

B) Jag kommer vara kvar i detta hus, nästan naken, i rollen som mig själv för att möta institutionen, samhället och världen utanför.

-Säger TACK och bockar.

-Någon öppnar dörren för publiken att gå ut.

TAL TILL FOLKET - MEGAFONPERFORMANCE PÅ EN BALKONG ÖVER ETT TORG

Ett deltagardrivet projekt och gestaltning tillsammans med sex unga tjejer i Verona, Italien, 5-11 maj 2013

Sex unga tjejer med megafoner står på en balkong. De ropar ut sina tankar kring hur det är att vara ung idag, till människor på torget nedanför.

Jag är inbjuden till festivalen Verona Risuona, i Verona, Italien, för att göra ett plats eller kontextspecifikt verk till festivalen.¹

Jag tar mig an inbjudan som ett ”mini-residens” i staden: Hur tänker ungdomar i Verona kring frågan: ’Vad innebär det att vara ung idag?’ och andra frågor som relaterar till den. Hur kan vi (konstnär och ungdomar) mötas i en väldigt kort process, för att göra en plats eller kontextspecifik performance-installation, som tar utgångspunkt i deras erfarenheter av att vara unga idag, från intervjuer, staden/platsen, deras röster och kroppar?

Performancet växer fram ur en veckas process tillsammans med sex unga tjejer från Verona. De intervjuar och filmar varandra utifrån frågorna nedan. Svaren blir grunden till det script som megafonperformancet bygger på.

På vilken plats/i vilket sammanhang känner du att du kan vara dig själv?

Hur är det att vara ung på den platsen/i det sammanhanget?

Vad är det viktigaste i livet för dig?

Vad har du för drömmar?

Vad är du arg över? (jag är så arg för att...)

Vad är frihet? (frihet är att...)

I vilka lägen får man bryta mot lagen?

Om du kunde fråga en kompis/vän vilken fråga som helst, vilken fråga skulle du ställa då?

Om du fick välja kläder och en plats att bli filmad på, vilka kläder och vilken plats skulle du välja då?

Vad kommer du sakna med ditt liv nu, om 10 år?

Frågorna har arbetats fram i en researchprocess tillsammans med ungdomar i Göteborg våren 2013 februari-april. De utgör grunden för alla tre projekt som presenteras i mitt masterarbete.

¹ Festivalen Verona Risuona (åttonde upplagan 2013) innehåller konserter, installationer och performance på offentliga platser i Verona. Den utformas och utförs av dussintals musiker, konstnärer och medborgare, konstnärlig ledare är Staffan Mossenmark.

1. Vi filmade, gjorde intervjuer, diskuterade frågeställningar och filmteknik (3tim x 2dagar)

2. Vi repeterade inför deras performance samma dag (3tim x 1dag)

Megafonperformance Piazza Erbe, Verona Risuona, Italien 2013¹. Framfördes vid ett tillfälle under 20minuter.

1 Länk till videodokumentation: <https://www.youtube.com/watch?v=VPEMcZhriL8>

Uppskattningsvis ett 100-tal personer stannade till och tittade.

may 2013

Talk moment

A: I'M ANGRY ABOUT TIME.

B: IN THIS SOCIETY WE ALWAYS HAVE TO RUN.

ALL: IN THIS SOCIETY WE ALWAYS HAVE TO RUN.

C: I'm angry about people judging me for what I am.

ALL: judging me for what I am.

D: For what I want to be.

E: Only with friends I can say what I want.

ALL: Only with friends I can say what I want.

F: And be myself.

A: I'm dreaming about a good future.

ALL: I'm dreaming about a good future.

B: Not an easy one. Easy things are boring.

ALL: Easy things are boring.

ALL: Easy things are boring.

C: What do you want to do with your life?

ALL: What do you want to do with your life?

A: I'M ANGRY ABOUT TIME.

ALL: IN THIS SOCIETY WE ALWAYS HAVE TO RUN.

B: Live the moment you are living!

C: Don't be superficial!

D: Be spontaneous!

ALL: Live the moment you are living!

ALL: Don't be superficial!

ALL: Be spontaneous!

E: HOW DO YOU FEEL TODAY?

F: ARE YOU HAPPY?

A: WHAT IS HAPPINESS FOR YOU?

B: I HATE TO BE YOUNG.

C: I don't like to be young.

Script Verona performance 11maj 2013

1

Script performance (sida 1 av 7)

Efteråt samlades vi och gjorde en skriftlig utvärdering¹:

”It is an occasion for young people to tell their opinion about some beautiful and important themes! And also to share good moments together!”

”In a few words I would describe it as amazing, alternative, fantastic.”

”Everything was great – we worked as a group, developed things and thoughts both individually and together, the fact that we didn’t precisely know what to do helped me to keep my mind open and wait to see what happens. Best leader ever!”

”It’s something every teenager should do! It makes you think about important things that goes on, about the things that surround you and about the way you were brought up! These questions really make your cultural background and way of thinking visible, so it’s even more interesting to compare it to other nationalities and teenagers! The more you know, the more you understand!”

(Ungdomar i Verona)

1 Hela utvärderingen bestod av 6 frågor, till samtliga sex deltagare.

FRIRUMMET

Ett deltagardrivet projekt tillsammans med 5 ungdomar i Göteborg, september 2013-januari 2014.

”Ungdomar och konstnärer möts i en forskande, kreativ och demokratisk process. Vi undersöker sociala, existentiella och politiska frågor, utifrån frågeställningen ’Vad innebär det att vara ung idag?’ Målet är att skapa en performance/installation där ungdomar deltar med sina erfarenheter i processen och som aktörer i verket. En process och ett verk som kommunicerar och interagerar med omvärlden, som inte väjer för det tabubelagda, för det som bränns och det som skaver.”¹

Jag och fem ungdomar (mellan 16-19år) träffas en kväll i veckan, samt några heldagar under lov och helger under ett halvårs tid.

Vi fikar. Pratar om vad det innebär att vara ung idag. Vilka frågor som är viktiga för dem.

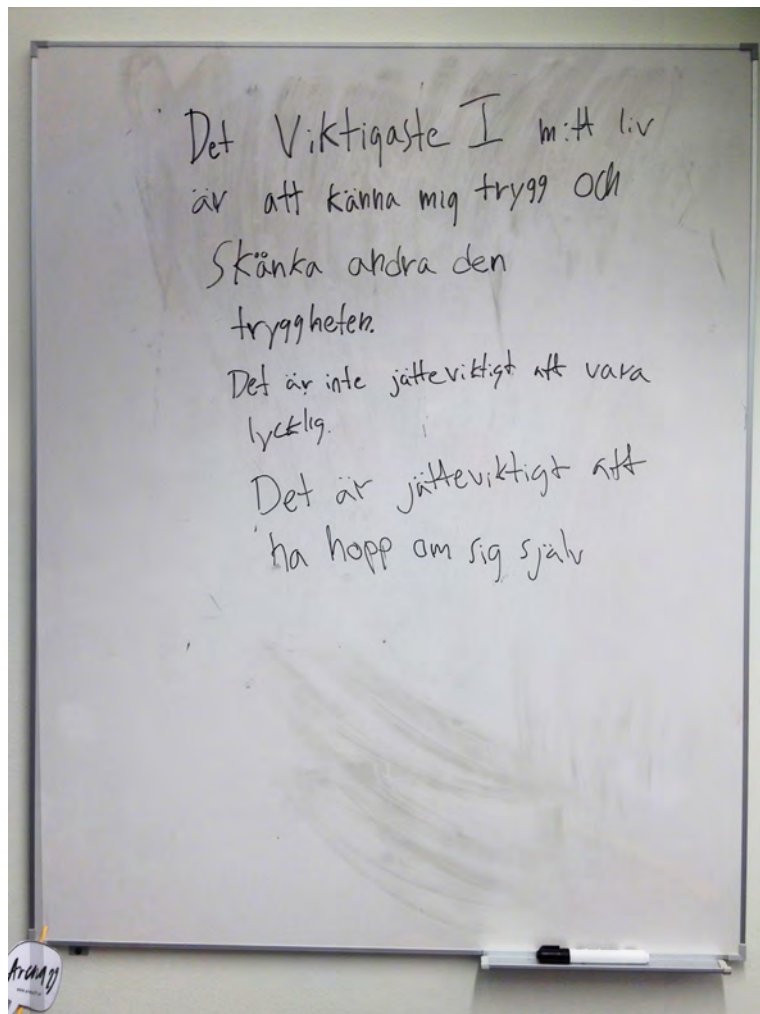
-Vi pratar aldrig om vad frihet är, våra drömmar... Några säger att de inte har svar. Jag säger att de inte behöver veta. Att alla svar är rätt. Vi bygger tillit och förtroende för att våga. Göra uppgifter. Dela med sig. Skapa verk där de själva deltar med sina tankar, erfarenheter och kroppar. Vi fördjupar de frågeställningar som är mest intressanta. Sen gestaltar vi konstnärligt genom text, foto, film, ljud, installation, performance. Vi pratar om vad samtidskonst är. Vad performance är. Vi ser föreställningar och performance tillsammans. Jag visar dokumentation från mitt konstnärskap. Vi undersöker och bygger tillsammans. Jag ställer nya frågor och kommer med uppmaningar: ”Vilken fråga önskar du att du vågade ställa till en: kompis, förälder, politiker? Gå ut och ställ en fråga till en människa på stan! Hur är bilden tagen? Är personen ett objekt eller subjekt? Låtsas att du äger platsen, idag är det dig alla måste lyssna på!”

Alla uppgifter och allt material som skapats har vuxit fram utifrån processen. Den ”konstnärliga ramen”, idén och intentionen har förändrats och utvecklats utifrån de reflektioner och idéer som uppkommit i diskussionerna med ungdomarna. Vi har tittat på materialet. Låtit det vara skisser. Inga färdiga verk. Vi har gått vidare och testat nytt. Testat mer. Sen har vi gått tillbaka till materialet. Byggt ihop vissa delar. För att se vad som händer då. När text tillsammans med rekvisita blir iscensatt foto, som blir idéer till en performance på stan kring normer och genus. När en iscensättning, en uppgift utvecklas till utgångspunkten för filmworkshop med filmare.

Processen kan följas på bloggen: www.vadinnebaretattvaraungidag.wordpress.com

Frirummet är ett samarbete med Kulturskolan Örgryte-Härlanda och ungdomssatsningen Arena 29 i Göteborg.

1 Kortfattad projektbeskrivning. Inbjudan som gick ut till ungdomar för deltagande finns i appendix sid 30.

I denna dokumentation får du ta del 14 uppgifter, av de tankar och utmaningar som utvecklats under processen och som projektet bygger på.

DISKUSSIONER

-Är bärande i alla uppgifter¹

"Jag tänker bara att det är ett sånt bra forum att säga saker. Det här säger man ju inte till sin lärare, till en politiker eller ens till sina föräldrar.

Tillexempel: Vad är det du är arg över? Den frågan har jag aldrig fått av någon förut, överhuvudtaget. Men det är verkligen en viktig fråga. Visst man kan sitta och diskutera, men det finns många sidor av ilska typ..."²

Att inte
ursäkta sig

Väldigt glande

Att inte vara
arg utan
uppgiven

Sexuellt
otredande

Vissa tur
Ingen
skam
Vissa är
så privilegierade

KLYSTOR

Misslyckande

Och dem ~~har~~
det inte!!

Miley

Cynus

GRÅTA

1 I slutet av varje träff har vi haft en runda där alla fått berätta och reflektera över vad som hänt, om det väckts nya tankar och frågor. Ofta har det lett till helt nya diskussioner. Dessa samtal har spelats in som underlag för det fortsatta arbetet.

2 Citaten är från samtal mellan mig och ungdomarna.

"När en får frågor till sig som en inte tänkt på innan väcks alltid något och en vill berätta och diskutera med hela världen."

VISSA stunder
insjer man att
man är så
hopplöst liten

att såvsett
hur mycket man
skriker är ingen
där för att
lyssna

Vad "gör" vi idag?

Vad spenderar vi
vår tid med?

Vad är viktigt?
- för mig?
- för dig?
- för alla?

vi har diskuterat
det som gjort
oss bekannade

PRATADE OM
VAD SOM GÖR
OSS OBEKVÄMA

- diskuterat
om samhället

- viktigt med
folks ~~ide~~ idéer
tankar

Det vi säger är

VIKTIGT!

Vad jag berättar

SPELAR ROLL!

Du/ni kan **LÄRA**
ER av OSS!!!

MINDMAPS

Uppgift 1, tidsram: 15min + diskussion

-Spåna fritt runt: Vad innebär det att vara ung idag?

ATT ANDAS

ÖVERLEVNAD

ATT FÖDAS IN

I EN VÄRLD

~~REDA~~

DÖD

JAG BRÄKAR

ALLTID MED

MIN Pappa

När vi är i

KÖKET

Jag bräkar
alltid med
min pappa
när vi är i
köket

försöker verkligen för minnas
Jag söker, men det gör inte något
när jag fast, ibland tycker jag
jag vill vandra om jag
söker när jag vill om jag
vår när jag vill

prestationsångest

att romantisera allt. vilja uppleva allt. vara KLICHÉ.

att stjäla av andra inspireras för mycket av andra lyssna på andra testa allt tänka att det är så lång tid kvar

att ha en åsikt om Miley Cyrus

att folk säger att du inte ska vara rädd att fråga efter hjälp med du ska helt själv skapa ditt eget liv och sånt

mycket spretiga tankar

Åldersnoja

att alltid ändra sig, alltid obeslutsamt. alltid använda förstärkningsord som alltid att prata om var man går i skolan

att lösgöra sig från sina föräldrar, få komplimanger från äldre generationer, samtidigt som man försöker förklara att det är en ny tid och att de måste inse att vi har levt två olika barndomar som inte går att jämföras. det är inte samma sak för att gå och spela fotboll med hela grannskapet för oss. det är b a r a inte det, fatta typ.

BILDANALYS¹

Uppgift 2a, tidsram: 90min

-Ta med en bild utifrån ”ung idag”, vi diskuterar och analyserar bilden.

- Den här bilden är tagen för att få likes, säger Hanna. Bilden är hämtad från ett instagramkonto. Hanna valde den för att den är en sådan kliché. Hon blir arg.

Vi har en diskussion runt ungdomsklichéer.

Livet är en kliché. Ungdomar tänker på livet som en film.

Är det så?

- Om jag går genom Slottskogen och gråter, säger någon, så romantiserar man kring det istället. Bilden av händelsen. Ser det som en filmsekvens i ens liv. Då distanserar man sig från känslan.

- En film är två timmar. Livet pågår hela tiden. I filmen syns inte alla baksidor, kanske max tre stycken, säger Simone.

ISCENSÄTTNING AV BILDEN

Uppgift 2b, tidsram: 60min

-Vi iscensätter de bilder som kommit fram.

Det blir teater, skådespel. Stelt.²

1 Varför har du valt just den bilden? Vad finns i bilden? Vad skapar den för känsla? Betydelser? Vad kan ha hänt innan, efter? Vad tror ni att personen som tagit bilden har velat förmedla? Om ni översätter bilden till ert eget liv eller samhället, vad skulle det kunna vara för bild då? Eller om ni vänder på perspektivet i bilden, vad är/blir det för bild/situation/känsla då?

2 *Reflektion:* Iscensättningen funkar inte alls. De är obekväma. Jag kan inte handleda dem, för jag jobbar inte med teater, med skådespelare. Vet inte hur man gör det. Jag är ute efter att komma åt situationer som de kan relatera till. De som personer, som sig själva. Autentisiteten. Vi testar några gånger, skrattar och skruvar lite på oss. Jag med. Någon säger att hen tycker det är skitjobbigt. Jag säger att jag förstår det. Jag tycker inte heller om det och vi ska INTE göra detta igen, på det här sättet.

VAD FINNS DET FÖR FRÅGOR SOM DU SKULLE VILJA STÄLLA?

Uppgift 3, tidsram: 30-60min

- ① VAD FINNS DET FÖR FRÅGOR SOM DU SKULLE VILJA STÄLLA (MEN INTE VÅGAR/KAN/FÄR) TILL:
- A) KOMPIS När känner du att du inte vill vara min vän längre? känner du sänu?
 - B) POJKVÄN/FLICKVÄN i vilka fall är jag ofrivilligt ful?
 - C) FÖRÄLDER vad är det jobbigaste med att ha fött/uppfostret mig?
 - D) LÄRARE Finns det helt ärligt något som är dödligt/skadligt? Säg något på min kropp som ser absurt ut i jämförelse med annat du sett?
 - E) PERSON DU SER UPP TILL (IDOL/ARTIST/ANNAN)
 - F) POLITIKER Vilka prioriteringar du först om vi blir i fara. Vilka åsikter har du ändrat på dig att passa in i ditt parti?
 - G) LÄKARE
 - H) 100-ÅRING (GAMMAL PERSON) känner du någon som att ditt liv har varit i onödan.
 - I) ANDEVÄSEN
 - J) OKÄND (gravid kvinna) Finns det något tillfälle att du skulle kunna göra en abort.
 - K) ANNAN (VALFRU PERSON) (7-Tjog med katt) skulle du någonstans att du vill avliva din katt för enkelhetens skull?

BAKOM KLICHÉEN

12 uppgifter och uppdrag för att hitta vad som finns bakom klichéen. "Vad finns det för frågor du skulle vilja ställa?", "Personliga berättelser" och "Uppgift på stan" är några av dem.

PERSONLIGA BERÄTTELSE

Uppgift 4, tidsram: 90min x 2träffar

-Texter och ljudinspelningar med berättelser.

UPPGIFT PÅ STAN

Uppgift 5, tidsram: 60min + diskussion

-Ställa frågor¹

-Prata om personer du ser

- Jag tyckte det var svårt. Jag var tvungen att komma över ett personligt hinder.

- Vadå, menar du?

- Att gå ut och fråga...ska jag göra det nu, eller...? Speciellt att fråga dem med barnen....:

Önskar du någon gång att du inte hade barn? Jag KUNDE inte fråga det så jag frågade till slut istället:

Vad är det jobbigaste med att få barn?

- Det blev bra...tror jag.. fast det var jättejobbigt också. Mardrömsscenario är att jag helt impulsivt räcker fram microfonen till en gravid kvinna och frågar: Skulle du kunna göra abort?

...-Fast nu har vi beviset (efter att ha frågat runt)...att det är jobbigt att ha barn.

- Fast det var nån som sa, det finns ingenting som är jobbigt med att ha barn.

- Det var nästan inga män som ville svara på våra frågor. Det var till och med ett par där mannen drog sin kvinna som ville svara. Hon ropade i farten... det är inget jobbigt med att ha barn.

- Vad fick ni för mest intressanta svar?

- Jag tyckte det mest intressanta var de som sa att: när de inte har någon personlighet så att det inte jobbigt. De hade ett lite barn i barnvagn, det är inte jobbigt nu, men när hen kommer upp i er ålder...

- Aha..då tänker man...när man får personlighet som oss då är man jobbig.

- Det är också då man blir intressant...liksom.

- Jag hade en fråga till föräldrar: Vad var du mest rädd för när du bestämde dig för att få ett barn? Och helt ärligt blev det som du hade tänkt dig?

Det tror jag faktiskt att mina föräldrar skulle kunna svara på. Det är inte stötande. Det är tråkigt om man får svaret: neej, du blev precis som jag hade tänkt mig.... För då vet man att dom inte blev ärliga.

- Eller om man frågar vad hade du för förhoppningar på mig? Har jag levt upp till dina drömmar?

- Det är ju jättejobbigt att fråga....

- Jag tror att mina föräldrar är ganska nöjda...ganska.....Helt okej.

- Sen tyckte jag det var intressant att när du frågade: Vad klagar du mest på?

Så sa nästan alla samhället. Man ba...

- Utvecklade ni frågan, eller?

- Jaa, fast man vill ju inte vara för ledande heller.

- Det var nån som sa, jag klagar inte så mycket, eller äldrevården. Jag tycker det var roligt med dom grabbarna som svarade att de klagade på att restaurangerna inte hade tillräckligt stark mat.

- Det blir verkligen både i det lilla och i det stora...

- Sen fanns det en som sa: nä jag klagar inte men hon klagar hela tiden. Så började han klaga på henne!

Hon klagar hela tiden².

1 *Reflekerande dialog mellan mig och Lisa:* - Vad man vill fråga är som ett stickprov på vad som har hänt det senaste, vad man tänker på nu... Frågorna är inte superobjektiva. Men det kanske är bra..? - Det är bara bra att det inte är objektivt. Vi är ju individer som tycker och tänker massa saker. Det är ju inte objektivt. Jag vill inte generalisera och säga att ungdomar är så här. Utan det är ju snarare....mångfalden i det.

2 Dialogen är transkriberad från ljudupptagning mellan mig och gruppen den 11 september 2013.

VI GÅR PÅ MASKERAD MED DJURTEMA PÅ SKOGEN (17 oktober)

- 1944:219 Mingel i mask och förklädnad; med representanter för politiken, näringslivet och kulturen av Elin Wikström
- ZOO installation av Johan Rödström och Johan Forsman
- Constellations performance av Denis Romanovski och Jiri Suruvka

”Jag har funderat kring det där med att vara ’artsy-fartsy’. Alltså att ta sin konst på så stort allvar och inte se det konstigt roliga i att hålla en kackerlacka som ’pratar med en’. Det här var lite åt det hållet. Jag förstod inte riktigt vad det ville säga och jag tycker det var rätt äckligt att hålla en kackerlacka – fast jag tycker i efterhand att det var rätt coolt. Det var som att det bara var ett häftigt performance, den väckte liksom inte tankar. Performancet kanske bara skulle vara en upplevelse, jag vet inte, men jag tyckte det fattades en dimension för att det skulle kunna röra om något i mitt inre.” (Från blogg)

SPEGLN (17 september)

-Vi ser genrepet av *Spegeln*, en dansföreställning-installation på Atalante av koreografen Eva Ingmarsson.

VIDEOINTERVJUER

Uppgift 6, tidsram: 2 träffar

-Ungdomarna intervjuar och filmar varandra och en äldre person i sin omgivning, frågor runt livet, samhället och världen. Videointervjuerna ingår i projektet/utställningen ”Mellan dig och mig - Röster som rör sig över gränser”, frågorna har vidareutvecklats och fördjupats i detta projekt.

VITA ANTECKNINGSBÖCKER

-Alla får varsin bok att skriva ner berättelser, tankar och reflektioner i under processen.

VAD TRIGGAR DIG, FÅR DIG ATT BLI GLAD, ATT EXPLODERA?

Uppgift 7, tidsram: 3 timmar

Möten!

Ibland känns det som att människor är dåliga. Nej egentligen inte, det var bara att jag var tvungen att slutföra meningen för jag skriver ju liksom i blåck.

MEN I ALLA FALL. Vissa möten bär jag med mig genom livet. Det behöver inte vara ett första möte eller med någon som man inte känner. Det kan ju liksom vara med sin mamma eller med sin bästa kompis som man har känt i tio år. Det enda är att man möts. Det är som att kosmisk strålning gör att man kan säga vad som helst och att man har samtal som i slutändan blir sådär viktiga för en. Man minns dem länge. Pratar kanske till och med ~~de~~ där samtalen. Fast detta händer kanske en promille av alla de där mötena man har i livet. Det är därför man ska värna om dem mycket. För tänk på alla slentrianmässiga möten man har varje dag. Eller gör inte det, tänk på de gånger

då du pratade med en dansk militär hela förgesan till Lund. Tänk på den gång du pratade om ALLT en febmannatt med en nybliven bästa vän.

Här kommer spekulationer till premisser av dessa, så till synes, magiska möten.

Premiss:

Det bör vara begränsat med tid - ni tar vara på det flyktiga med klockan och fyller upp stunden innan den ebbat ut.

Kanske självklart, men alla ihblandade i mötet måste känna samma sak om stunden. Eller ~~du~~ du måste i alla fall tro det. Eller jag vet inte. typ.

Det bör, alltså måste inte, vara spontant. Bara glida in på det där viktiga som berör.

Utbyte. Det bör vara ritat ut på bada håll. Man får lika mycket som ger.

egentligen tror jag att den första grejen om tid är viktigast. Eller nått.

”Mötet med stort M är det som man aldrig vill ska ta slut. Det som är flyktigt och det då man är på riktigt, självutlämnande men det känns fullkomligt rätt. För personen eller personerna tar det. Man får ut något av mötet på ett djupare emotionellt och intellektuellt plan. Startar en ny tankegång som förändrar något i dig.”

”Jag blir ofta glad av ljus. Typ höstsol en eftermiddag, inger alltid ljus i mörka tankar. Bra väder, speciellt på hösten är så vackert att man inte kan förmå sig själv att förta det med okonkreta och oviktiga tankar. I slutändan spelar det ju ingen roll.

Skogen gör mig hoppfull. Lugn. Glad över att jag får uppleva.

Mina vänner inspirerar och triggas mig att skapa. Att leva och uppleva fler likvärdiga dem.”

”Jag blir jävligt förbannad över hur alla gymnasieelever i Göteborg och Stockholm (och fler tror jag) tvingas gå på askass sexualföreläsning. Fint att det visas initiativ att ha säkert sex, men synd att homogent är det enda som klassas som ’sex’.

När mina vänner säger att man måste kompromissa med åsikter som strider mot ens egna. Att man måste förstå okunskap, att ovetande människor måste få sin tid, att de lär sig efter ett tag. KAN INTE ALLA BARA FATTA.”

JAG ORKKAR INTE VÄNTA
PÅ ATT NI SKA REDA UT
ER SJÄLVA. JAG HAR
INTE ALL TID I VÄRLDEN
OCH JAG ORKKAR INTE
LÄGGA DEN PÅ ATT
SÄKAS AV ER

Att världen blöder och Papporan och
mammorn inte gör något, och att
när världen börjar hosta, så kommer
den inte vara med när man
ska lev

att man ibland kan bli trött
på att vara på.
Att man ibland vill ge upp
Det gör mig arg, jag vill ju
inte ge upp för det finns så
många som kämpar, och lider
så mycket mer av det än
vad jag gör. Och ändå
ger jag upp. Det gör mig så
frustrerad.

Över att inte en enda av de tio
tejer na jag pratade med på lunchen
inte blivit ~~exakt~~ fränka
fysiskt eller psykiskt en
man.

ISCENSATT FOTO

Uppgift 8, tidsram: heldag (inkl uppgift 9)

”I söndags hade vi en heldag med konstprojektet. Vi visste inte vad vi skulle göra, men vi hade fått ledtrådar om filmning eller fotografering.

Det första vi möts av är Moniques groteskt stora kläd- och sakförråd; dockor, kläder, plastblommor, skor, lampskärmar, megafon. Allt möjligt.

Vi går till konsertlokalen, som ligger på baksidan av Arena 29, och häver ut de mängder av saker Monique hade med sig på det stora trägolvet. Sedan är det dags.

Monique kastar ur sig ”Färgglatt!”. Jag, Simone och Lisa söker oss genom högarna efter någon form av mundering. Vi alla hittar våra roller ganska snart, en familj. Vi fortsätter utomhus.

Nya kläder, nästa karaktär. Vi väljer vad vi ska ha på oss åt varandra. Lisa vill ha ljusa färger för att gå in i en annan roll än henne själv – hon brukar ha mörkt på sig. Endast vita plagg och en sjukhusrock blir de för henne. Jag får på mig en kostym och en fasttejpads utskrivna gubbe på bröstet. Simone blir en Prinsessa med en kojacka och mammelucker. Det blir mer seriöst, vi blir mer seriösa. Vi står på ett bord. Det är spännande.

Till sist läser vi genom vad alla har skrivit i sina böcker (om saker som får en att explodera eller brista ut i eufori). Vi väljer ord eller korta rader från texterna. Simone har några youtubeklipp hon vill använda som vi projicerar på en vit vägg. Först jätteobekvämt, vi kan inte spela teater. Vi ska skrika/säga/viska göra-vad-som-helst med meningarna och vi ska bara-göra-något framför projiceringen. Till slut hamnar Simone sittandes, jag ståendes. Lisa börjar klä på oss, virar in oss i rekvisita och kläder. Det blir väldigt starkt. Framför allt när Lisa lägger sig ner bredvid oss, den mänskliga statyn, och skriker en av textraderna.

Efter det var vi helt utmattade. helt slut. samling. hej då.

Jag tänkte inte så mycket efter det egentligen. Allt blev som en sådan urladdning. Det enda jag kände egentligen var att jag vill göra det här mer. Det var så förbannat kul. Men det finns mycket att ta av, hur man klär på sig olika roller med plaggen. Hur vi blev de där rollerna. Typ. //Hanna” (Från blogg)

ISCENSÄTTNING - PERFORMANCE

Uppgift 9, tidsram: heldag (inkl uppgift 8)

”Känslostormar av det piskande regnslaget.”

”Snatta godis på seven eleven.”

”Jag orkar inte vänta på att ni ska reda ut er själva.”

ISCENSÄTT HELA PROCESSEN

Uppgift 12, tidsram: 3 timmar

- Vad tycker du är viktigt?
- Vad minns du av processen hittills?

”Onsdagen innan höstlovet träffades vi lite längre än vad vi brukar för att börja jobba med konkreta idéer och iscensättningar. Det var jag, Einar, Rosalie och Lisa som var med och alla fick vi komma på varsin idé utifrån våra tidiga tankar under projektet. Först satt vi ner med varsitt post-ithäfte och Monique gav oss frågorna ”Vad minns du av projektet hittills?” och ”Vad tycker du är viktigt?”. Under tio minuter fick vi skriva hur många lappar som helst med svar på frågorna. När vi blev klara la vi alla lappar på bordet och sorterade dem efter olika kategorier, t.ex Performance, Inre känslor, Konkreta och Abstrakta tankar, etc.

Under vårt tretimmarspass hann Einar och jag filma våra iscensättningar. Einars gick ut på att han ställde två stolar mitt emot varandra; en tom och en fylld med kläder så att det såg ut som att en människa satt där. I stolen med kläderna la han även en lapp där det stod ”Stolen har tystnadsplikt. Allt som sägs i detta rum stannar här.” och det kändes som en typisk psykolog-klient-situation. Tanken var att man skulle sätta sig i den tomma stolen och svara på frågorna ”Vad gör dig arg/ledsen/besviken?” och ”Vad är det som får dig att inte göra något åt det?”. Som att bikta sig. Till min förvånan blev det väldigt känslösamt och allvarligt, alla sa någonting viktigt och fint till den lyssnande stolen.

Min iscensättning handlade om prioriteringar eftersom det är något vi har pratat ganska mycket om. Jag håller ganska fast vid att det är viktigt att göra saker som gör en lycklig och försöka att inte tyngas ner av alla måsten. Jag gjorde ett cirkeldiagram som alla skulle fylla i, och ovanför skrev jag instruktioner som löd att man skulle dela upp cirkeln i fyra olika spalter med rubrikerna ÄLSKA, HATA, MÅSTE, VIKTIGT. Man skulle alltså dela upp cirkeln proportionellt med vad man anser att man prioriterar och/eller lägger ner mest tid på. Det var mycket svårare än vad jag trodde, men väldigt intressant att jämföra varandras efteråt.

//Simone” (Från blogg)

FILMER

Uppgift 11, tidsram: 2 heldagar

-Utifrån Älska. Hata. Måste. Viktigt. Workshop med filmaren Pia Tjäder.

ETT CIRKELDIAGRAM ÖVER DITT LIV

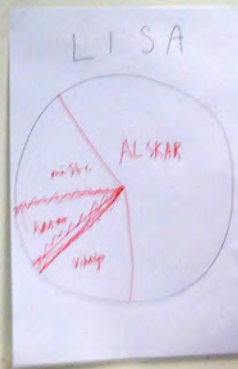
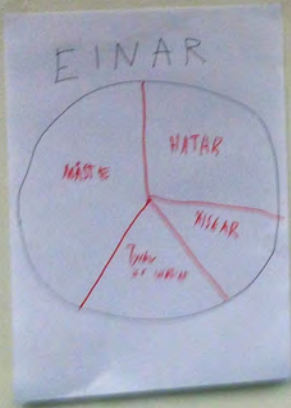
INSTRUKTIONER:

1. Framför dig har du ett tomt diagram
2. Dela upp diagrammet i 4 delar Proportionellt med hur du prioriterar ditt liv under en vecka
3. Störst andel av cirkeln går till den kategori du ägnar mest tid åt.

T.ex

Dessa 4 kategorier skall du tänka över noga och markera ut.

- TID DU ÄGNAR ÅT NÅGOT DU ALSKAR
- TID DU ÄGNAR ÅT NÅGOT DU TYCKER ÄR VIKTIGT
- TID DU ÄGNAR ÅT NÅGOT DU MÅSTE
- TID DU ÄGNAR ÅT NÅGOT DU HATAR

ISCENSÄTTNING & TOKDANS

Uppgift 12, tidsram: 3 timmar

-Gråta¹

OM 87 ÅR KOMMER
VI INTE KUNNA
LEVA PÅ DEN
HÄR PLANETEN,
OM VI FORTSÄTTER
SOM NU

JAG SA TILL MIN
BÄSTA KOMPIS
ATT JAG VAR
KÄR I HENNE
(EJ BESVARAT)

TANKEN PÅ
FOLK SOM
DÖR I
FETMA

I VÅRAS LYSNADE
JAG PÅ MUSIK OCH
LÄSTE MEDAN JAG
GICK ÖVER VASA-
GATAN. EN SPÄR-
VÄGN KÖRDE IN
I MIG SÅ JAG
RAMLADE.

SEGWAY-
SKAPAREN
DOG PÅ
EN...SEGWAY

TÄNKER DU
PÅ DITT EX
FORTFARANDE?

MIN KATT
DOG

1 Hanna, Simone och jag reflekterar efteråt: -Vi dansade det var kul. Det var kul att det inte var den "obligatoriska" dansen och att vi pratade samtidigt. -Jag har typ ändrat min blick nu, jag ser er på ett nytt sätt än för en timma sedan. Innan var jag jättetrött och kunde typ inte rikta blicken, men nu är jag speedad. -Det var ganska najs att bara vara två, jag hade inga förväntningar på att det skulle bli bra. Det behövs minst tre hjärnor för spåna fram något, för att få dynamik. -Jag tycker ändå vi fick ut jättemycket av det här. Det var kul att vi fick en idé så snabbt, och att idén började från ett skämt. -Det är helt ologiskt att skratta jättemycket av att gråta. Det var så absurt. Det är typ den roligaste humorn jag vet.

”Idag var det bara två ungdomar på plats.

Hanna kom med förslaget att iscensätta hennes lapp.

(Hon var bortrest då vi påbörjade den uppgiften att ”Iscensätta hela processen”)

Det som var viktigast för henne och som hon tyckte kännetecknade projektet var utmaningarna.

Varje gång vi träffats har hon känt att hon blivit utmanad. På olika sätt.

Hon började brainstorma kring detta.

Simone och jag hjälpte till efterhand.

De började diskutera lapparna.

Vad som kan vara utmaningar. Vad som varit den största utmaningen i ens liv...

De kom in på att gråta som en utmaning.

Om varför man gråter, om man har lätt för att gråta eller inte.

Simone kom med ett förslag att skriva en post-it lapp som man skulle visa upp och som skulle få den andra att börja gråta.

Idag låg det en trötthet i luften.

Det började urarta.

Orken var slut.

Hjärnorna gick på tomgång.

Jag bröt.

-Ok. Nu gör vi så här. Upp och stå på golvet.

Jag satte på musik och vi började tokdansa.

Prata, flamsa och dansa runt i rummet.

Två låtar, sen satte vi oss igen.

Hanna funderade och sa med ett stort leende och en huvudskakning:

-Det här är så sjukt!! Så annorlunda...

-Det här hade du inte förväntat dig, när du kom hit idag va, sa jag?

-Nä. Det händer alltid något varje gång som jag inte har förväntat mig.

Det fanns en energi i rummet igen. Och mycket skratt.

Simones idé om gråten fanns kvar.

Simone skrev lappar och förberedde.

De satte sig på varsin stol på golvet.

Simone filmade lapparna med text, sen visade hon lapparna för Hanna, och filmade hennes reaktion på dem.

Tanken var att Hanna skulle börja gråta (?!?!).

Vad ska (måste) det stå på en post-it lapp för att få någon människa att på riktigt börja gråta?”

De testade idén.

Hanna vek sig av skratt. Simone vek sig av skratt. Och jag likaså.

Det var en absurd situation.”

(Händelsereflektion av Monique)

ISCENSATT FOTO + TEXTLAPPAR

Uppgift 13, tidsram: 3 timmar

”Under ett möte tog vi bilder med texter. Jag, Lisa och Simone klädde ut oss med utklädningskläder Monique hade tagit med sig, och använde texter Simone och Hanna hade skrivit. De blev intressant att ha på sig konstiga kläder och samtidigt bära runt på sjukt viktiga budskap.

Vi funderade över hur allmänheten hade iakttagit oss och våra budskap, och om man brytt sig mer om hur vi såg ut än vad vi stod för. Vi funderar på att utveckla denna iden och ha den i det allmänna rummet som en performance, för att utmana tanken om vad människor... (har för fördomar, min anm) /Einar” (Från blogg)

”Förra söndagen gick vi igenom allt material, vi skapat. Vi kollade på bilder, tittade på filmer och läste texter vi skrivit. Det var sjukt kul att se allting vi gjort, och se hur mycket våra tankar utvecklats. Det var vissa saker som återkommit, och bildat nya performance. t.ex. kunde vi använda utklädnings från en gång, och använda texter från en annan, och skapa något nytt. Den röda tråden jag ser är tankarna kring emotionella men även politiska tankar, som på något sätt inte får plats någon annanstans, men ändå är väldigt viktiga.” (Från blogg)

BLOGG

-Efter varje tillfälle har någon eller några av ungdomarna skrivit på bloggen.
www.vadinnebardetattvaraungidag.wordpress.com

VI ARBETAR INFÖR PERFORMANCE PÅ GÖTEBORGS KONSTHALL

Uppgift 14, tidsram: 3 timmar x 4 träffar

Performance arbetas fram utifrån höstens process och utställningen Mellan dig och mig - Röster som rör sig över gränser (där videointervjuerna ingår)

”Den första slutprodukten: resultat och känsla efter vernissagen.

Efter nästan ett år av snack om den där utställningen i februari (som kändes otroligt avlägsen) så var det till slut dags. Hanna och Einar hade tillsammans med Monique gjort den första skissen av vår performance och jag minns när de visade upp vad de hade kommit på. De såg osäkra ut och verkade tänka ’Är detta verkligen bra?’. Jag minns att jag var i exakt rätt stämning den där decemberdagen och njöt av att tänka på underliggande budskap och trådar som klipptes i samtidskonstens anda.

Sen då? Jag måste erkänna att jag inte riktigt kände samma sorts entusiasm när det väl drog ihop sig. Dagen före vernissagen ville magen vända sig ut och in, och timmarna före vår performance vill jag knappt prata om. Jag och Hanna möttes upp och panikpratade om allt som kunde gå fel, hur jobbigt allt var och att vi nästan ångrade att vi hade medverkat från början. Samtidigt var vi båda bestämda. Vi skulle göra detta. Det är värt det, det måste det vara.

Och det var värt det. Hanna har i sitt inlägg här nedan beskrivit hur allt gick till (100 människor inlindade i röd tråd; vi som klättrar runt i spindelnätet av garn, utdelandet av lappar med citat från filmerna som visades på Konsthallen. Problematiken med att alla fortsatte prata om annat medan vi började läsa upp våra citat; problematiken med att Hanna tejpade fel fast det inte gjorde något).

Känslan var det konstigaste, bästa, värsta, häftigaste. Performance, det är så här det går till alltså. Det är detta som gör att så många utsätter sig för det. Jag pratar om kicken; den som påminner om en favoritlåt eller en fallskärmshoppning. Som att säga att man är kär i någon. Man dör. Känslan efteråt när alla applåderade (vänners vänner med snälla ögon och brie-kex i händerna som sa: Fan vad bra det gick!) och alla röda trådstumpar som låg kvar på Konsthallens stora golv. Detta kan jag nog göra igen.

//Simone Norberg” (Från blogg)

Vi gör en skriftlig utvärdering¹ av projektet efteråt.

”Ett viktigt projekt för mig. Det handlar om att uttrycka saker som viskas, inte sägs, eller bara blir ignorerat.”

”Det har väckt mycket nya tankar. Fränst av vad mina medkamrater har sagt. Men också att ens egna tankar har blivit fördjupade på grund av frågeställningarna. Jag tänker att det inte är hela målet - att väcka nya tankar - utan utforska dem som redan finns där.”

”Performance har jag lärt mig mycket om i det här projektet. Det har varit en främmande typ av konst för mig, men nu ser jag på konst som något mer fritt än vad jag gjort innan, att konst inte behöver vara en skicklighet utan snarare en del i oss alla. Det handlar bara om hur man väljer att uttrycka sig.”

”Att vi har en röst, alla, oavsett hur liten. Att oavsett hur mycket eller lite vi låter så finns det en kör bakom varje människa.”

”Känslan av att det är förbannat kul att kollektivt skapa tillsammans.”

”Jag tänker i största allmänhet väldigt mkt på frågorna vi diskuterar, även innan projektet. Men det har varit bra och väldigt utvecklande att 1. dela med sig av sina tankar & diskutera. 2. lära känna och arbeta med gruppen 3. Ha en vuxen med! Vuxna (du) är viktiga att anförtro sig åt tror jag.”

”Jag kommer ta med mig efteråt att det går att göra saker i praktiken som man bara pratar om i teorin i 10 månader. Att det kan bli något. Att jag vill jobba med konst på något sätt i framtiden, ännu hellre än förut.”

”Det har varit väldigt kul, och det skriver jag inte bara. Det känns som att vi är med i något extra speciellt, helt unikt. Det känns spännande inför framtiden, det här kommer nog att bli bra”

(Ungdomar i Göteborg)

1 Hela utvärderingen bestod av 6 frågor, till samtliga fem deltagare.

Medverkande ungdomar i projektet är Hanna Nyberg, Einar Thorén, Rosalie Götborg, Simone Norberg och Lisa Norgren.

14.02.08
14.03.02

Göteborgs
Konst hall

**MELLAN
DIG
OCH MIG**

Röster som rör sig
över gränser

Ett deltagardrivet
konstprojekt

av

Monique Wernhamn

Utställningen består av tre delar:

- Videointervjuer med 23 ungdomar och 17 vuxna
- Interaktiv vägg
- Performance *Röster i nät* av fem ungdomar

Göteborgs Konsthalls presstext:

Vad är frihet för mig – vad är frihet för dig? När är det okej att bryta mot lagen? Vad gör dig förbannad? Vilka drömmar har du? Vilka samtalsämnen lyfts aldrig upp till diskussion?

Frågor som dessa utgör grunden för det deltagardrivna projektet *Mellan dig och mig – Röster som rör sig över gränser* som initierats av konstnären Monique Wernhamn. Resultatet visas på Göteborgs Konsthall och besökaren ges en inblick i deltagarnas innersta tankar.

25 unga vuxna utrustades med filmkamera och utifrån ett manus intervjuade de sedan varandra. Med utgångspunkt i samma manus vände de därefter blicken och frågorna till äldre personer i sin omgivning. Konstnären Monique Wernhamn har, i samarbete med Göteborgs Konsthall och Burgårdens Utbildningscentrum, arbetat i ett konstprojekt som ger plats åt ungas och äldres tankar kring livet, samhället och världen. Samtalen rör sig över stora och små ämnen som identitet, vardagsdilemman, omvärlden, drömmar och rädslor. Om tabun och normer utifrån genus, ålder och etnicitet.

Syftet med projektet har för Monique Wernhamn varit att skapa ett rum för samtal där det personliga mötet kan utvecklas och skapa ett vidgat perspektiv. Genom detta vill hon synliggöra och lyfta fram människors tankar kring existensen, likheter och olikheter i sättet vi resonerar. På frågan om varför hon valt att utgå från kategorin unga vuxna svarar hon att hon har ett intresse för människan i stort, oavsett ålder, men att unga personer har en förmåga och en stark vilja att diskutera dessa frågor. De har en expressivitet och en naivitet i sitt förhållningssätt till livet som hon har inspirerats av och velat undersöka vidare. Under sina år som anställd i skolan – i vilken unga människor spenderar sin vardag – såg hon att det inte alltid ges utrymme för sådana diskussioner. Detta var något som Monique Wernhamn själv saknade när hon var ung.

Projektet visas 8 februari till 2 mars i olika delar av Göteborgs Konsthall, parallellt med utställningen *Double Standards* med Per Mårtensson.

Pressutskick från 2014-01-24

För att delta i projektet *Mellan dig och mig - röster som rör sig över gränser (videointervjuer)* fick lärare ansöka om att medverka med sin klass, till Göteborgs Konsthall. Grupper med heterogen spridning uppmuntrades. Två grupper valdes ut att delta, samt ungdomsgruppen som jag arbetade i en fördjupad konstnärlig process tillsammans med. Tre workshops med respektive ungdomsgrupp hålls: 1. Intruduktion och samtal runt frågeställningarna. 2. Genomgång av teknik och genomförande: a) Ungdomarna intervjuar och filmar varandra. b) Ungdomarna lånar hem kameran och filmar en vuxen. 3. Reflektion tillsammans.

Deltagare i projektet Mellan dig och mig - Röster som rör sig över gränser

VERNISSAGE

Ann-Sofie Roxhage, biträdnade konsthallschef på Göteborgs Konsthall introducerar utställningen. Sen följer invigningstal av America Vera-Zavala, dramatiker, aktivist och grundare till Botkyrka community Dans & Teater och ett tal av mig som konstnär och initiativtagare. Talen avslutas med blommor och tack till alla medverkande, ungdomar och vuxna, i projektet. Därefter startar ett performance av gruppen ungdomar som jag arbetat i en fördjupad konstnärlig process med under hösten 2013 (som också deltar i projektet som visas i utställningen).

Ann-Sofie Roxhage

America Vera-Zavala

”Jag hade en längtan efter att hitta mer levande exempel på fördjupad demokrati runtom i världen, just nu. Jag var trött på att bara vänta på en gyllene framtid som skulle bli bättre och trött på att man pratade om att det vara bättre förr. Jag hittade en stad, Puorta Legre i södra Brasilien, som hade lagt ut halva sin sin budget på medborgarna...”¹

”Communityteater, communitykonst, communityart handlar om... Mitt vanliga intresse för människors deltagande, dels vad de tycker och tänker, men också ett intresse för att lyfta fram andra än de vi vanligtvis ser i fullmäktige. Antingen på en scen, på en vägg, eller på en tv-apparat som i den här utställningen. Att se andra, att höra andras röster men också att skapa processer som kan möjliggöra det här deltagandet.”

”Det handlar ofta om en balans mellan att leda och lita på deltagandet. Det är nog det absolut svåraste, det som vi som arbetar med det här brukar prata om mest. Hur får man den balansen mellan att få fram frågor och svar, och att få fram det här riktiga deltagandet?”

(citat från invigningstal av America Vera-Zavala)

¹ Under två år studerade America Vera-Zavala stadens kommunala budget. Besökte staden, deltog i möten med invånarna, tittade på processen som skapats, hur man gjorde, vad man gjorde... Några år senare började America med teater. Hon skrev en pjäs om latinamerikanska byggarbetare. Så började hennes arbete med communityteater.

Vernissagetal

av konstnär och initiativtagare

När jag var i tonåren var jag tjejen som:

Hade alla rätt på proven men var urusel på gymna.

När jag var i tonåren var jag tjejen som:

Blev kallad RÄTTVISA GUDRUN för att jag ifrågasatte läraren när jag och andra i klassen blev orättvist behandlade.

När jag var i tonåren var jag tjejen som:

Tyckte att jag vad fulast i världen för att jag hade rött hår, spetsig näsa och fräknar.

När jag var i tonåren var jag tjejen som:

Tyckte att politik var ointressant därför att mina kompisar tyckte det. Fast i smyg såg jag upp till den "töntiga" tjejen i klassen som gick i secondhand kläder och pratade om feminism.

När jag var i tonåren var jag tjejen som:

Skämdes över att min familj inte hade mycket pengar. Jag jobbade extra för att ha råd att köpa märkeskläder som Levis 501:or och Aqua Limone tröjor.

När jag var i tonåren var jag tjejen som:

Inte blinkade och log och såg söt ut på festen. Jag gömde mig hellre på toaletten än att behöva mingla. Och jag tog ytliga komplimanger från killarna som endast en invit för dem att få ligga.

När jag var i tonåren var jag tjejen som:

Drömde om att inte bli som mina föräldrar. Jag ville ha ett jobb som inte bara drog in pengar till hyran, jag ville ha ett jobb som skulle handla om mer än att längta efter helgen och de fyra veckornas semester på sommaren.

När jag blev äldre insåg jag att det fanns massor av saker som jag inte pratade om med mina kompisar eller med min familj om. Saker som jag skämdes över, eller som var tabubelagda. Sådana saker som jag precis beskrivit. Jag tänkte att om jag sa dem högt kanske de skulle bli ännu mer verkliga eller ännu mer skamliga. Jag tänkte att jag skulle uppfattas som svag, som en tönt och kanske bli mindre omtyckt. Eller kanske inte alls bli tagen på allvar.

Dessutom skulle jag sticka ut från normen ännu mer än vad jag redan gjorde. Det var det sista jag ville.

Idag är jag 35år:

Jag upplever att jag har en större frihet nu än vad jag hade när jag var i tonåren.

Frihet för mig är att jag kan vara mig själv, att jag kan tycka, tänka, och känna saker och säga dem högt. Frihet är att ha ett stort livsutrymme. Att jag inte behöver bära skuld och skämmas över en massa saker. Att jag inte behöver sopa skiten under mattan, utan att jag kan lägga det på bordet oavsett om jag är en hon, han eller hen, oavsett om jag är 17, 35 eller 100, oavsett om jag är vit, svart eller gul.

Idag vågar jag prata om det som bränns, jag vågar bjuda på mina svagheter. Jag märker att det öppnar upp för samtal och för mer personliga och djupa möten. Möten med fler dimensioner. Det ser jag som en styrka och inte en svaghet.

Frihet är att ha makt. Frihet är att förstå vilken egen makt en har, att vara i sin makt, inse den och att det är möjligt att kunna påverka och inverka och samverka med andra.

Idag är jag 35år:

Jag har gjort en resa från betongbarn på Hisingen till att ha åtta års högskolestudier och snart dubbla masterexamen.

Idag, här och nu, har jag haft makten initiera och genomföra ett projekt som det här, jag har fått möjligheten att samarbeta med ungdomar och institutioner och att nu visa det i en "creddig" salong som Göteborgs Konsthall.

I utställningen finns en vägg där ni som publik kan vara med och svara på två av frågorna som finns i videointervjuerna.

Vilken fråga skulle du vilja ställa till en vän? (eller partner, förälder, lärare, politiker, okänd, 100-åring....)

På vilken plats och i vilka kläder du skulle vilja bli filmad?

När jag är 100år skulle jag vilja fråga mig själv:

Vågade du satsa på dina drömmar?

Fokuserade du på det som var viktigt i livet?

Jag tänker ta de sista minuterna här i rampljuset innan jag tackar alla medverkande, till att iscensätta: På vilken plats och i vilka kläder jag skulle vilja bli filmad?

Därför att jag just idag har ett alldeles ypperligt tillfälle.

Och för att jag just nu blir filmad.

Tänk er bilden av att jag är 100år.

Tänk er att jag har en storblommig klänning på mig och ett par färgglada nylonstrumpor, kanske gula. Tänk er att jag har stora plastiga örhängen i öronen, håret uppsatt i en grå knut på huvudet och att har jag massor av vishets-rynkor i ansiktet.

Tänk er att jag är i ett rum som det här, där det är ljust, där det är högt i tak, där det är fyllt av konst och idéer. Och där jag är omringad av människor som betyder mycket för mig. Familj, vänner, kollegor, människor som jag fått möjlighet att arbeta tillsammans med, människor som har satt ett avtryck fast att vi bara träffats en enda gång.

Monique Wernhamn

*Tänk er bilden av att jag är 100 år och sluter mina ögon för sista gången.
Tänk er att det är fest, att människor är glada, att ni småpratar och skålar.
Tänk er att ni lämnar en blomma vid min bädd.
Tänk er att ni lämnar lappen med just er fråga till mig.*

*Jag ser ett hav av blommor vid min klänning.
Jag ser ett hav av gula lappar som smälter samman med nylonstrumpornas färg.*

*Jag ser att det finns frågor som aldrig går att svara på.
Jag ser att det finns frågor som bara framtiden kan besvara!
Jag ser att finns frågor som trots just detta ändå måste ställas, frågas och pratas om.
Om och om igen...*

*Jag tycker om att ta plats. Jag vill bli lyssnad på och göra min röst hörd. Det tänker jag
att andra människor också vill. Inte minst unga människor!*

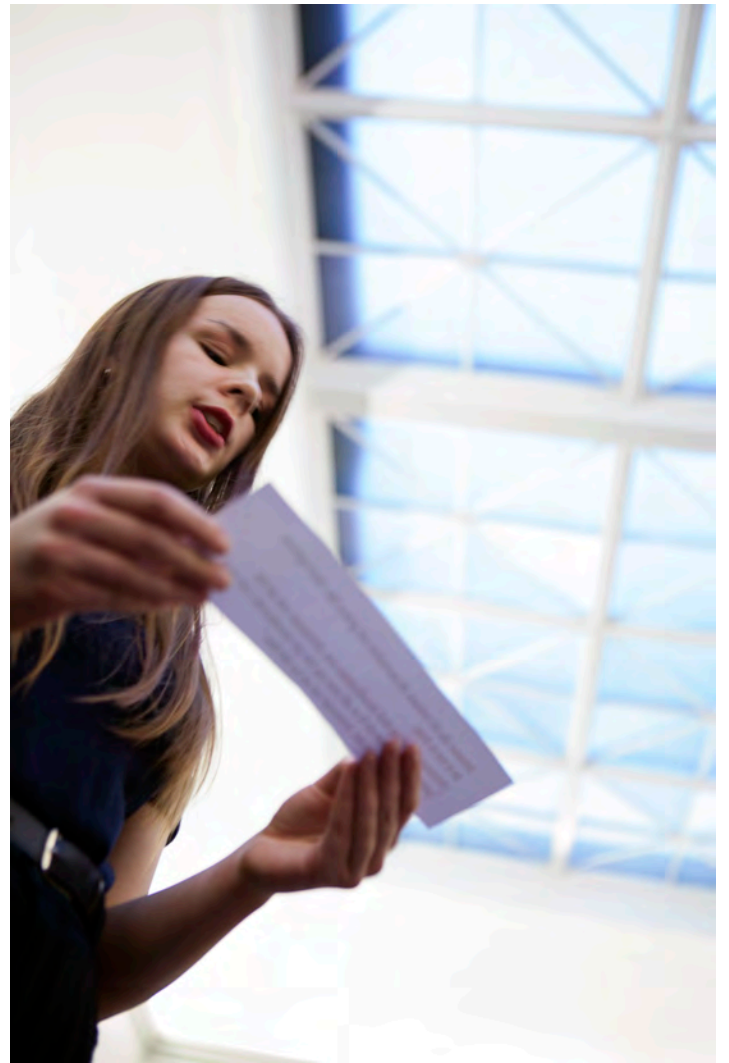
Tack till alla medverkande som vågat och viljat dela med sig av sina tankar i utställningen.

RÖSTER I NÄT

Performance av ungdomarna i *Frirummet*. Einar Thorén, Simone Norberg, Rosalie Götborg, Hanna Nyberg börjar vira in besökarna, en efter en, i rött garn. Efterhand tejpas en svartgul varningstejp runt människorna i inne i nätet.

”Viktigast i livet är familj, vänner...åh alla mina märkesfynd och sånt.”

”Drömmer om att bli något stort. Inte en vanlig tråkig människa.”

”Frihet är att inte ha en massa krav på sig. Att kunna välja själv. Att kunna vara självständig. Respekt. Att alla respekterar varandra, annars får man automatiskt krav på sig. ”

”Frihet är en nypreparerad backe, sol och 2 grader kallt.”

”Jag är arg över att folk får mer sympati för att man bor i ett välbärgat land och inte i ett u-land. Det är nästan som rasism.”

“Förutom åren, inte mycket jag saknar. När man var ung då var man rädd ibland, det är man inte på samma sätt. Men det var en annan slags frihet än vad jag har nu.“

”I min ålder så har man få drömmar. Men det traditionella är att det ska gå bra för ens barn. Stillsam och fridfull ålderdom. Och att man har jobb och tjänar pengar.”

”Jag skulle vara super hjälte i en film. Hjälpa folk. Lösa mord. Flyga.”

”Jag skulle fråga en främling: Vad i ditt liv ångrar du? Inte något man frågar så ofta, men det är bra att veta tycker jag.”

”Något av det mest spännande som finns nu, är att prata om hur allt kommer att bli sen. ”

”Jag saknar känslan av att ingenting är omöjligt.”

”Det är inte så att jag går runt och är arg jämt, det kan jag inte påstå, men jag har kort temperament det blixtrat till ibland..det kan vara små saker.”

VIDEOINTERVJUER¹

”Vad tycker du om mig? ...man vill veta och inte veta”

”Jag skulle gärna vilja bli riktigt gammal bara för att se hur det är. Jag skulle gärna vilja bli riktigt vis. Lugn och harmonisk.”

”Jag kommer sakna många ’första-gången’ grejer, det kommer jag nog sakna mest.”

Alla 40 intervjuer visas i en biosalong efter varandra, 4 timmar video, projektionsstorlek 3.60 m x 2.40 m.

¹ De visas både i en biosalong och i 6 boxar som är utplacerade i andra utrymmen på Konsthallen.

”Om tio år måste jag uppträda på ett sätt som är lämpligt för min ålder, kanske typ gifta mig och skaffa barn. För om man inte gör det kommer folk fråga ska du inte gifta snart, som att jag var misslyckad.”¹

”Jag kommer nog sakna känslan av att inte veta, jag tycker det är ganska skönt att inte veta. Det kan hända vad som helst. Jag kan bli påkörd, eller bli en kändis.”

”Jag vet inte om det är med människor som jag kan vara mest mig själv. Mitt första svar är med min farmor och farfar eller morfar och mormor, för att de inte sätter någon press på mig på det sättet, andra människor kan göra. Men det är inte riktigt sant, för jag censurerar vissa saker när jag är med dem. I sammanhanget när jag är mest ärlig i mina tankar. Då är jag mest mig själv.”

1 citat från video

"Frihet: Jag tänker en flygande känsla, att man är lätt under armarna och går med lätta och bestämda steg."

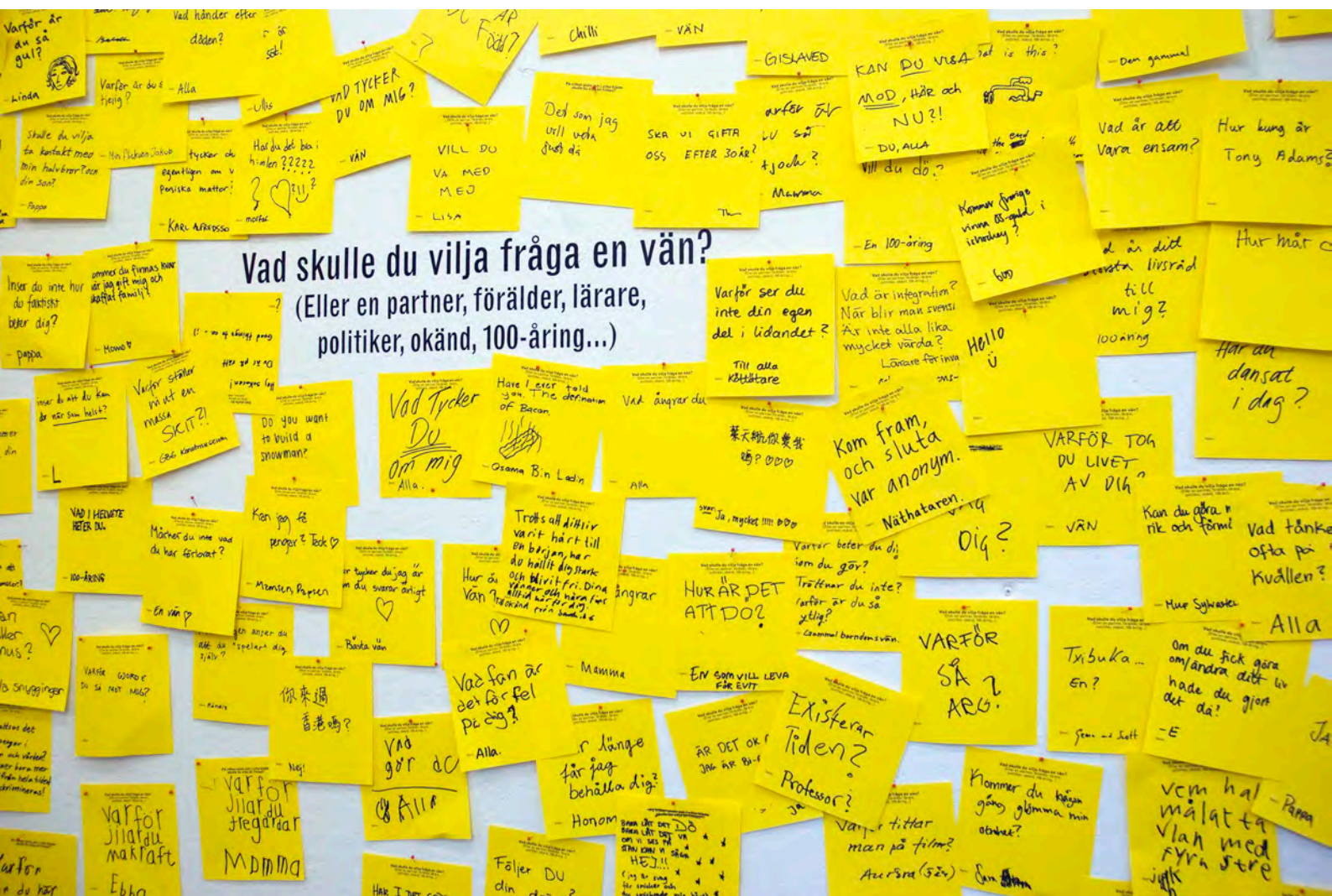
Intervjuerna visades också i 6 sådana här boxar, samma video fast 6-7 av filmerna i varje box, 3 boxar 50cm x 40cm, 3 boxar 40 x 30cm,

INTERAKTIV VÄGG

-På oskarsgalan när jag tackar alla för priset, iklädd ljusblå skidoverall. -På en bädd av rosor iklädd din doft. - Brunbränd i ett tält i öknen iklädd en orange klänning klappandes en tiger. -Med nära och kära i myskläder. -I adidas träningsbyxor på Mc Donalds med ketshup runt munnen. -I en bröllopsklänning på botten av havet. -Stå på toppen av Mount Everest med 100 tjejer på varje sida och alla ska vara helt nakna och jag håller en flaska champagne. - I herrskjorta och trosor hemma hos honom. -Nice wig on red carpet.

Vad skulle du vilja fråga en vän?
 (Eller en partner, förälder, lärare, politiker, okänd, 100-åring...)

- Den som har mest saker när han dör vinner han/hon?
- Vill du ha en puss? (alla ensamma)
- Vad skulle du säga om hela världen skulle lyssna på dig, just nu? (en vän)
- Lever du eller är du vid liv? (alla)
- När känner du dig bekväm med att dö? (100-åring)
- Varför kan du inte bara släppa honom? (mig själv)
- Vad är ditt största livsråd till mig? (100-åring)
- När ska våra röster höras? Är så trött på att skrika (regeringen).
- Kommer det att ordna sig? (gud)
- Är du stolt över mig? (mamma&pappa)
- Skulle du vilja leva i en annan värld?
- Ser du oss från himlen? (pappa)
- Varför så mycket perfektion? Vad vet ni om mitt liv? (regeringen och andra politiker)
- Inser du att du kan dö när som helst?
- Kommer du någon gång att glömma min otrohet? (Sara)
- Vad tänker du ofta på om kvällen? (alla)

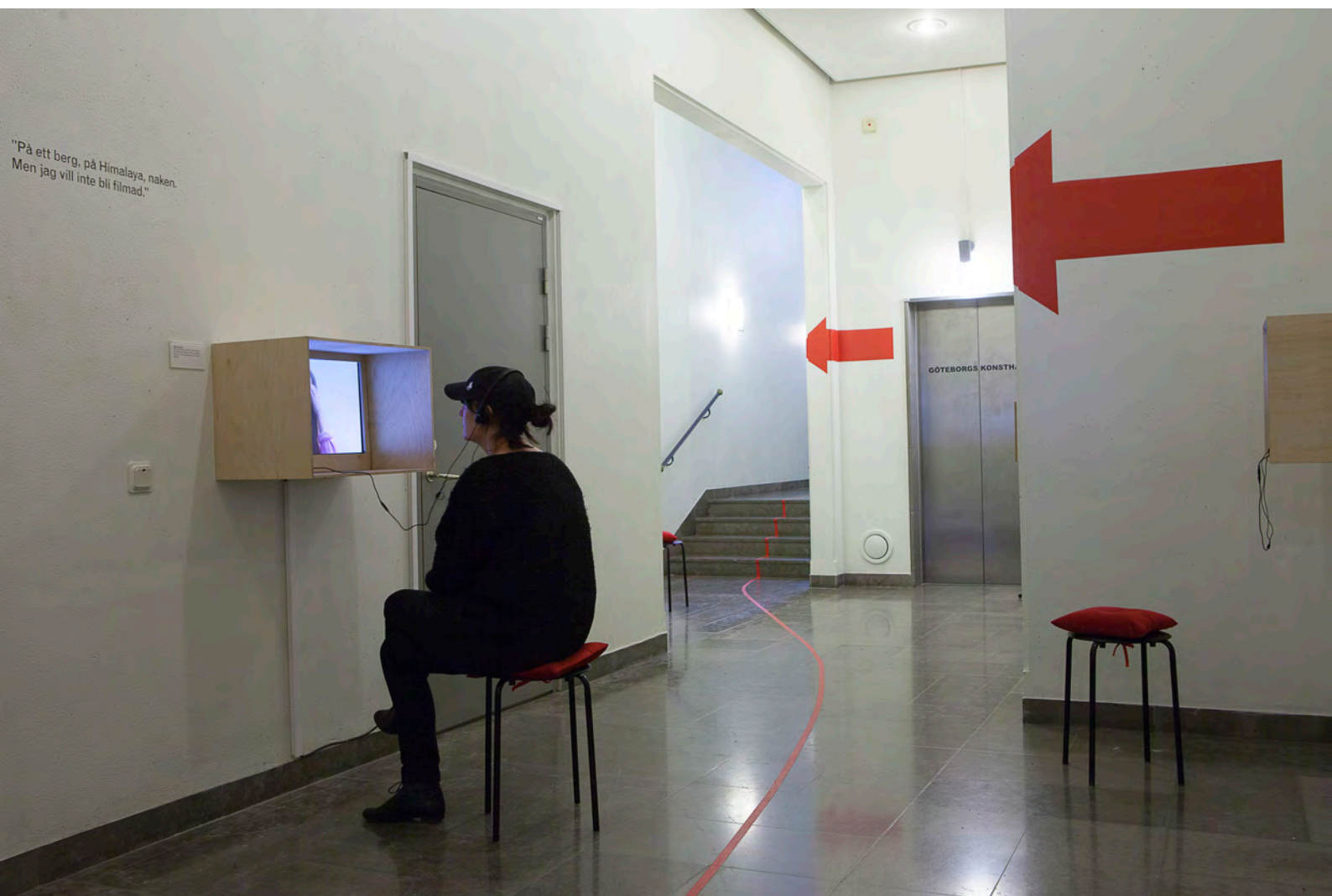

”Jag skulle fråga: Vad människor har för rädslor? För jag tror att det påverkar våra vardagliga handlingar väldigt mycket. Att botten av de rädslorna kan komma ifrån i händelser man kanske inte ens kommer ihåg själv, men som ändå fortsätter att påverka ens beteende. Det skulle jag nog fråga, om det var möjligt att svara på.

”Det viktigaste i livet...ähh..jag vet inte ...fan...spela fotboll är ju jävligt viktigt. Är det det viktigaste i livet för dig? Ah, nää. Men vad är det viktigaste i livet för dig då?

Det viktigaste i livet för mig är nog att må bra. Psykiskt och fysiskt.”

”Massor av drömmar, hela tiden. Fast det är mest dagdrömmar. Jag dagdrömmer om när jag ska vinna mina många miljoner vad jag skall göra med dem, vad jag ska göra i min trädgård, om olika resor som jag egentligen inte vill göra, fast i teorin skulle vilja göra...”

Boxarna var utplacerade i olika utrymmen på två våningar. En röd tejpad linje länkade samman alla delar i utställningen.

"Jag vill känna mig stabil. Ha någon som vilar på mig och som jag kan vila på. En fast punkt som gärna får vara en person eller personer. Att människor verkligen behöver mig, att jag är behövd är det viktigaste för mig."

”Jag kommer sakna att få göra fel. När man är vuxen får man inte göra fel.”¹

1 citat från video

